

A Közgazdasági Politechnikum lapja

Poligráf

XXXI. évfolyam 6. szám - 2022. május 13.

DÍJAZTÁK A TEHETSÉGES KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOKAT MAGYAR NEMZET, 2022.04.25.

A 45. Kárpát-medencei középiskolás irodalmi pályázat taborát az Írók Alapítványa, az Írók Szakszervezete, a Sárvári Tinódi Gimnázium és Sárvár Város Önkormányzata rendezésében 2022. április 19–22. között rendezték meg Sárváron. A megnyitóünnepségen dr. Máhr Tivadar alpolgármester és Mezey Katalin Kossuth-díjas költő, író, az Írók Alapítványa vezetője mondott köszöntőt.

Idén a pályázatra száznyolcvannégy pályázó küldte el munkáit, közülük hívta meg a legjobb negyvenhármát a zsűri a sárvári irodalmi táborba. A két és fél napos műhelymunka során, amelynek ismét a sárvári Nádasdy-vár adott otthont, a zsűri tagjai kiértékeltek a beküldött írásokat, megbeszéltek a pályázókkal alkotásaik erényeit és fogyatékoságait.

Az előzsűri és a zsűri tagjai voltak: dr. Bertha Zoltán József Attila-díjas irodalomtörténész, egyetemi tanár; dr. Gere Zsolt irodalomtörténész, egyetemi adjunktus; Jámborné Balog Tünde József Attila-díjas prózaíró; Kemény István József Attila- és Márai Sándor-díjas költő, író; Kontra Ferenc József Attila- és Márai Sándor-díjas író, szerkesztő; Mezey Katalin költő, író, zsűrielnök; Papp Márió költő, műfordító, szerkesztő és dr. Vörös István József Attila-díjas költő, műfordító, egyetemi oktató.

2022. április 21-én 17 órától a sárvári Tinódi Gimnázium dísztermében zajlott le a díjátadó irodalmi gálaest, amelynek során a résztvevők műveikből olvastak fel a nagyszámú helybeli érdeklődő közönség előtt. A díjazottak szerény pénzjutalomban, valamennyi meghívott ajándék könyvcsomagban részesült.

A 45. Kárpát-medencei középiskolás irodalmi pályázat és tábor díjazottjai

VERS KATEGÓRIA:

Arany oklevél:	Linzenbold Fedra, Mérk; Zsigmond Soma, Pannonhalma.
Ezüst oklevél:	Bánfalvi Samu (ALBAtrOsz), Budapest; Kováts Hanna Judit, Budapest; Vida Boldizsár, Budapest.
Bronz oklevél:	Bálint Bálint Marcell (ReZsó), Budapest; Zemánn Éva, Szekszárd, Nyámánd puszta.
Dicséret:	Heilig Dóra, Fácánkert; Korbély Emma, Veszprém; Lukács Klára, Nyíregyháza; Méhes Katalin, Pécs; Takács Boglárka, Budapest.

Pályázók díja:	Takács Boglárka, Budapest; Zsigmond Soma, Pannonhalma;
Sárvár város:	Grodvalt Zsuzsanna, Sárvár; Sajtos Adél, Sárvár.

PRÓZA KATEGÓRIA:

Arany oklevél:	Keményffy Ábel, Budapest.
Ezüst oklevél:	Harangozó Zsombor, Pomáz; Maróti-Agóts Mátyás, Budapest; Kopányi Alíz, Budapest.
Bronz oklevél:	Verestóy Brigitta, Győr; Kessler Emma, Budapest.
Dicséret:	Bodor Fruzsina (ALBAttrOsz), Budapest; Lakits Hanna (Bermuda), Budapest; Korbély Emma, Veszprém; Kanyorszky Lili, Budakeszi;
Pályázók díja:	Lakits Hanna (Bermuda), Budapest.

TANULMÁNYKATEGÓRIA:

Arany oklevél:	Ari Roland, Szeged.
Ezüst oklevél:	Bodor Fruzsina (ALBAttrOsz), Budapest.
Bronz oklevelet a zsűri nem adott ki.	

Gratulálunk!

RÁKÓCZI FERENC NAPLÓJA

Az Anonym osztály a Rákóczi-szabadságharc zárásaként egy olyan feladatot kapott, ami kicsit visszatekintés a szabadságharc eseményeire, kiegészítve Rákóczi Ferenc személyes emlékeivel. Egy olyan stílusú írásművet kellett összeállítani, ami összegzi a szabadságharc eseményeit, ugyanakkor személyes, korhű információkat, érzelmeket mutat.

II. Rákóczi Ferenc naplójából

1726. június 17. Szép napsütötte reggelre ébredtem. Ahogy feltápáskodtam az ágyamból, hogy ablakot tárjak, az apródom nyitott be az ajtón a reggeli kávémmal. (...)

Miután megittam a kávémat, lementem az étkezőbe, (...) leültem Kelemen kamarásom mellé és elkezdtem én is írni, mint ő. (...) Ah, ezek a reggeli órák gyakran emlékeim seregeit idézik elő.

Például mint az ostrom előtti évek hasonlóan kellemes nyugodt reggeleire édesanyám, tanítóim és az akkor még Cserfes Julianna körében. Eszembe jutnak a játékos kuruc táboros hadakozásaim, amikor először fogtam igazi kardot a kezembe és anyám féltve húzott el a hadi lótól.

Vagy amikor a jezsuita kolostorban töltöttem éveim. Ott is hasonló békés és magányos reggeleim voltak. A tanítóim között igazából csak a könyvek nyújtottak biztonságot. Mennyire sok tudást szedtem ott magamhoz. (...)

Bárcsak most is újra előttele valami miatt az az izgatottság, amit akkor éreztem, amikor a spanyol örökösödési háborúhoz vezényelték ki a császári csapatokat, és a kurucok engem kértek fel vezérüknek. Az a lelkesedés, amivel megfogalmaztuk Bercsényimmal a brezáni és naményi kiáltványokat, meg ami akkor fogott el, amikor a császár seregeit visszaszorítottuk a Dunántúlra. Hiányoznak ezek a boldogsággal és energiával feltöltött

időim, nem úgy, mint manapság, amikor csak tengetem a napjaimat távol a hazától. Hiányzik a remény, amit a magyar seregek újra erőre kapásakor éreztem; a Szécsényi országgyűlés összekovácsolta ám akkor a népet. És végül a Habsburg trónfosztás kiáltásának mámoros pillanata az 1707-es Ónodi országgyűlésen. De hiába, bármilyen szép és hősiesség felemelő tettekre emlékezem, az árulások és veszteségek savanyú rossz ízét nem tudják elnyomni.

A bécsi udvar rivaldája, saját gyámom kegyetlensége, amikor oly fiatalon elszakított anyámtól, és megtagadta tőlem családombúcsúztatását, amikor Thököly anyámat Törökországba vitte. A trencsényi szerencsétlenség után a testem törtségénél jobban fájtak az árulások, Ocskainak és embereinek meghunyászkodása Pálffy előtt, a zsoldosok szétszéledése, a pestis, mely oly kegyetlenül negyedelte a kuruc táborokat és törzstiszteim kivégzése Győrben. Vagy a 1711-es nagymajtényi fegyverletétel, ahol már éreztem a szabadságharc végleges bukását. Amikor Lajos barátom is elküldött, mert lepaktált ő is a Habsburgokkal, bár mindegy is, úgyse éreztem ott sose otthon magam abban a nagy, már-már fölösleges fényűzésben. És végül hát itt kötöttem ki, hajdani ellenfelén az egész országnak, az Oszmán birodalomban, de itt se adtak se-reget csak egy házat...

Mégis, itt vagyok Rodostón. Eme ház, a Márvány-tenger, ezen emberek meg-

nyugvást nyújtanak, és bár elmém zajos a történelem hányattatásaitól, és a remény, hogy visszatérhetek szeretett Magyarországomra, sosem hagy el, barátaim között azt mondhatom: otthon vagyok.

Borhi Gergő

* * *

Édes néném!

Rodostó, 1726. november 29.

1716-ot írtunk, mikor Bécs háborút kezdett a török ellen, nagy lett a becsülete a szerteszét bujdosó magyar vitézeknek. Ekkor toborzott Bercsényi, Máriássy sereget a haza határain. A nép forrongott. Levelet kaptam a török szultántól, hogy Törökországba menjek. A nagy úr soha nem volt barátom, óvtam tőle a nemzetet, nem bíztam benne. Tudtam, hogy ez idegen föld, mely ismeretlen veszélyekkel terhes. Barátaim aggódtak, figyelmeztettek, de én nem hallgattam rájuk, útra keltem, hogy bármi áron segítsem hazámat. Nem riadhattam vissza semmi veszedelemtől, ha lendíthetek a nemzet ügyén. Csalatkoztam, mikor hajóm befutott a török kikötőbe, eldől a török-Habsburg háború, megkezdődtek a béketárgyalások. Bécs egyik feltétele az volt, hogy adjanak ki engem kíséretemmel együtt, de a Porta kijelentette, hogy hajam szála sem görbülhet.

Rodostó kicsi város a Márvány-tenger partján, ez lett a lakhelye a régi kurucoknak. Itt telepedtem le én is, akárcsak Bercsényi, Eszterházy Antal, Csáky Mihály, Pápay János és még sok kuruc. Rendet kellett szabnom az életnek, dobszóra korán keltünk, időben étkeztünk és tértünk nyugovóra. Elvártam mindenkitől a pontosságot, fegyelmet. Ha külföldről vagy a Portáról jött valaki, régi szertartások szerint fogadtuk. Meg is fordultak itt sokan, diplomaták, tit-

kos követek és kalandorok. Eleinte többen, mostanra egyre ritkábban látogatnak bennünket. Egyre fojtogatóbb az idegen világ, többeken úrrá lett a honvágy, beletörődöttek lettünk. Sokakat elvesztettünk, Forgách Simon, ki igaz hívem volt, visszament Lengyelországba. Lassan-lassan alig marad lettem valaki. A pestis is többször pusztított, híveim elfogytak. Ennek ellenére nem hajtom fejem a reménytelenség igája alá, minden nap küzdök ellene. Napjaim egysíkúan telnek, ebédig olvasással és írással töltöm az időt, majd délután fúrok-faragok, izzadt testemet forgács lepi el. Mikes Kelemen barátom így emleget engem: „Úgy izzad, mint ha munkája után kellene enni kenyerét. Őtet minden csudálja, ő pedig neveti az olyat, aki azon panaszkodik, hogy elunja magát.”

Gyakran gondolok szeretett hazámra. Szép emlékeket ébreszt bennem a Zemplén megyei Borsi kastély. Apám, I. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem hamar hagyott el, de anyám, Zrínyi Ilona 1682-ben feleségül ment Thököly Imre fejedelemhez. Csodáltam nevelőapám diplomáciai tárgyalásait, hiszem minden alkalommal maga mellett tartott. 1685-ben anyámmal és testvéreimmel Munkácsra vitettek bennünket, ahol novemberben a császári generálisok ostromzár alá vették a várat. Anyám a védelmet két és fél éven át irányította, de 1688. január 17-én hosszas tárgyalások után kénytelen volt feladni azt.

Sajnálatos módon el kellett hagynunk Magyarországot, birtokainkat nem tarthattuk meg, anyám Bécsbe költözött, jómagamat pedig a csehországi Neuhaus jezsuita kollégiumba küldtek. Ezt követően nevelőim 1690 őszen azt tanácsolták, hogy a prágai egyetemen folytassam tanulmányaimat. Elmélyedtem a természettan, matematika, geometria és fizika világában, hadmérnöki

ismereteket szereztem, ballisztikával és erődítéstanal foglalkoztam. 1692-t irtunk, mi-
kor nagykorúsítottak és Bécsbe rendelték,
ezt követően egy évet töltöttem Rómában,
majd visszatértem magyarországi birtoka-
imra, Sáros vármegye főispánja lettem, fele-
ségül vettem Sarolta Amália hesseni herceg-
nőt. Három csodálatos gyermekünk szüle-
tett: Lipót, József, György.

1700-ban felvettem a kapcsolatot XIV.
Lajos francia királlyal, de sajnálatos mó-
don Longueva kapitányban csalódnom
kellett, általa leveleim Bécsbe kerültek.
1701-ben azonnali hatállyal tartóztattak
le, de szerencsémre a halálos ítélet elől a
szerető feleségemmel szövetkezett befo-
lyásos udvari körök megszöktettek. Egye-
nesen Lengyelországba menekültem és to-
vábbi erőfeszítéseket tettem Franciaország
szövetségének megszerzéséért. (...)

Felhasználva a munkácsi uradalom job-
bágynak fegyveres felkelését, 1703 júni-
usában visszatértem Magyarországra és
kiáltványt bocsátottam ki, melyben össze-
foglaltam a felkelés okait és politikai cél-
jait. Megfogalmaztam az előttünk álló két
lehetőséget. Az egyik a Habsburg-dinasz-
tia trónfosztása, Magyarországon a válasz-
tó királyság visszaállítása, új királyválasz-
tás és Erdély függetlensége. Ha ezt nem
tudjuk elérni, akkor is vissza kell állítani a
Magyar Királyság régi jogait, és el kell is-
mertetni a Habsburg uralkodóval az önál-
ló erdélyi fejedelemséget.

Különösen fontosnak tartottam és szor-
galmaztam a spanyol örökösödési hábo-
rú figyelembevételével a francia szövetség
megkötését, melyre XIV. Lajos nem volt
hajlandó. Ezt annak tudom be, hogy a há-
ború alatt Franciaország európai hatalma
meggyengült, Anglia és Hollandia a Habs-
burgok mellé állt, annak ellenére, hogy

hajlandók lettek volna az erdélyi fejed-
lemség függetlenségének garantálására.

Sajnálatos tény, hogy 1704-ben a francia-
bajor seregek veresége megfosztott a köz-
vetlen nyugati segítség elérésétől. Ugyanak-
kor a gyulafehérvári országgyűlés Erdély fe-
jedelmévé választott és megkezdhettem bé-
ketörekvéseimet a Habsburgokkal. Egyre
égetőbbé vált az államforma megválasztása,
de a magyar rendek ezt meg akarták kerülni
és 1705-ben vezérlő fejedelmévé válasz-
tottak. Az 1706-os nagyszombati béketár-
gyalások minden igyekezet ellenére kudarc-
ba fulladtak, mindenképpen meg akartam
állapodni abban, hogy Bécs ismerje el Er-
dély függetlenségét. Ebben láttam a garan-
ciát a békére, de hiába, a Habsburgok a fel-
tétéleimet nem fogadták el. 1707-ben nem
tudtam békekötésre bírni XII. Károly svéd
királyt és I. Péter orosz cárt, így segítség hí-
ján a hadihelyzet 1710-re egyre kritikusab-
bá vált. Seregem feladta az ország területét
és kénytelen volt visszavonulni a birtokokra.
Utolsó próbálkozásként 1711. január 9-én
még azzal a reménnyel utaztam Lengyelor-
szágba, hogy tárgyalhatok I. Péter cárral, de
sajnálatos módon csak Dolgorukij herce-
gig jutottam. Visszatérve Vaján találkoztam
Pálffy János császári generálissal és meg-
egyeztünk a tárgyalások folytatásáról. Feb-
ruár végén megbíztam Károly Sándort ezzel
a feladattal és a kuruc sereg főparancsnok-
ságával. Ennek következtében 1711. április
30-án Károly Szatmáron békemegállapodást
írt alá, de néném, ezt én soha nem ismertem
el. Nem tehettem hűségesküt, hazaáruló vált
volna belőlem. Inkább vállaltam az önkén-
tes száműzetést, melyben most is élem min-
dennapjaimat.

Jó eséllyel halálom napjáig... (...)

Cseke Boldi

Rákóczi naplója

Gyermekkoromban apám nélkül egy kicsit korán kellett komolyodnom (...)

Mostoha apámmal kapcsolatomban mindig is rossz volt, miatta veszítettünk el a vagyonunkat. Kezesnek oda akart adni a Portának, de hála Istennek anyám ezt nem hagyta, ám a császár ellen fordulás miatt Munkácsot, az akkori lakhelyünket otrom alá vették. (...)

A rajnai harcok megtekintésénél tanultam talán a legtöbbet a hadviselésről, hatalmas segítség volt a számomra a későbbiekben. Feleségemmel is itt találkoztam, akit nem bánom, hogy elvettem még akkor sem, ha Lipót megharagudott rám miatta. A francia szövetség megszerzésénél is nagyon hasznos volt a dinasztikus kapcsolat. (...)

Sajnos rossz emberben bíztam meg, így levelem a francia király helyett az Udvar kezébe jutott, és betegeskedő nejem miatt elfogtak és börtönbe vetettek. Mégsem bánom, hogy nem hagyta magára. A feleségemnek és a franciáknak hála, sikerült a börtönből (ahol nagyapám is raboskodott) Lengyelországba menekülnöm si-

keresen. Itt második otthont és védelmet találtam, sőt Bercsényi is idejött, és innen leveleztünk a francia királlyal és szerveztük az összeesküvést, ám a 10 000 ezer forintos vérdíj miatt, ami a fejemre volt kifizetve, óvatosnak kellett lennem.

(...) Mivel a franciák elvesztették az örökösödési háborút, így magunkra maradtunk és esélytelenek voltunk. Igen boldogított, hogy fejedelemsé válasszotunk és bíztak bennem, habár nekem nem is ez volt az igazi vágyam. Szerintem kormányzásom, jó volt, szinte a lehető legtöbbet hoztam ki belőle, bár a harcok bukása igen csúfosan alakult. Nem bíztam a labancokban, ezért elhagytam az országot és Lengyelországba mentem hivatalosan tárgyalni Nagy Péter orosz cárral, akit sokáig meg akartam nyerni az ügynek, de nem sikerült, mert ő a svédekkel háborúzott. Angliába akartam menni, de nem engedtek, ezért XIV. Lajoshoz mentem kivel már hosszú évek óta leveleztem és jó barátja voltam, ám halála után nem éreztem itt jól magam és az oszmánokhoz mentem egy felkelést szervezni Magyarországon, de abból nem lett semmi. Végül életemet itt éltem le (...) Vereségem emléke mindig is kísértett. Legalább életem legjobb barátja és fiam is itt van és hű emberem, Mikés Kelemen is, akinek ezeket a szavakat diktálom, mert én már nem tudok írni. A környék szép, sőt gyönyörű, jól élek itt, de egy szabad Magyarországon még jobban érezném magam. Sajnos én azt már sosem fogom látni, pedig próbáltam. De a körülmények nem engedték.

Illés Bali

* * *

Alig emlékszem már, kisgyermekként milyen volt az élet. Apámat, Erdély egykori fejedelmét, habár azt mondták jó és nagy ember volt, már nem ismerhettem, fiatal voltam még, mikor elhunyt. Apám helyett apám lett így hát Thököly Imre, aki elvette anyámat nem sokkal apám halála után. Anyám mindig jól bánt velem, Thököly mellett sokat tanultam, akinek fia helyett fia voltam. Minden fontos alkalommal magával vitt, így már fiatal koromban elleshettem a diplomácia és hadjáratok fortélyait. Thököly kemény kezű volt, velem különösen, én voltam a legifjabb a hadjárataiban, kemény katonaéletem volt már fiatalon. Volt még egy leánytestvérem, Julianna, mindig jó kapcsolatunk volt, és sok-sok csínytevésben vettünk részt akkoriban.

Azután minden megváltozott, sötét idők jöttek, a császári csapatok minden erejükkal be akarták venni várunkat Munkácson. Thököly török fogságba került, így anyámnak kellett védenie a várat. Anyám több mint két éven keresztül hősiesen védte a várat, de végül 1668 januárjában fel kellett adnunk a harcot. Alig lehettem tizenkét esztendő, mikor a Neuhaus jezsuita kollégiumába kerültem, elszakadva anyámtól és Juliannától, akit kolostorba zártak. Később egyetemi tanulmányaim miatt Prágába kerültem, ahol tovább tanultam a hadmérnöki ismereteket, és itt szereztem meg mai tudásom nagyját.

Nem telt el sok idő, de nekem rengetegnek tűnt, engem Bécsbe rendelték, hogy nagykorúsítsanak, és Juliannától megszerzezzék az örökségét. Kis ideig Rómában tartózkodtam, majd visszatértem birtokaimra és megismerkedtem a jövődöbéli feleségemmel, Sarolta Amáliával, nagy volt a szerelem. Három gyermekem született, Lipót, József és György.

XVI. Lajossal kezdtem ekkoriban levelezni, ekkor már láttam országom állapotát és jövőképét. Áruló követem miatt azonban kitudódott a dolog, és Bécsújhelyen börtönbe vetettek. Biztos volt a halálbüntetésem, de feleségem, barátaim és kapcsolataim segítségével meg tudtak szöktetni még időben. Nem adtam fel, a francia szövetséget bármi áron, de meg akartam szerezni, Lengyelországból folytattam tárgyalásaimat a trónnal. Ekkor szörnyű tragédia történt, elsőszülött fiam ekkor hunyt el. 1703-ban tértem vissza Magyarországra, kihasználva a Munkácsy uradalom jobbágyainak fegyveres felkelése keltette zűrzavart. Kuruc katonák kerestek fel és kértek meg, hogy álljak az élükre. Ez így is lett, majd elkezdtem toborozni. Közben a parasztfelkelés első hullámát a nemesség szétverte Dolhán, sietnem kellett. Ekkor tettem nyilvánossá a bennem akkor már kiforrott céljaimat. Mindenképpen önálló, a Habsburgok által elismert Erdélyi Fejedelemség kialakítása, illetve a Habsburg-ház megdöntése vagy mellénk állítása volt a célom. Ha nem velünk, akkor ellenünk volt a ház. Emellett a régi magyar királyság jogainak visszaállítását követeltem. A francia birodalmat hosszas tanácskozások után sikerült magam mellé állítani. A Tiszántúl elfoglalása után egyre többen csatlakoztak a nemességből csapataimhoz. Elfoglaltuk a Duna-Tisza közét és a Felvidéket. Az 1704-es francia-bajor seregek veresége a nyugati támogatástól megfosztott, ennek ellenére mind a magyar rendek, mind az Erdélyi Fejedelemség fejedelmévé választott, így még sürgetőbb lett a Habsburg-magyar helyzet kialakítása. 1704-ben kuruc csapataim elfoglalták Erdély jelentős részét, majd 1705-ben Bottyán János csatolta a Duna-Tisza köze nagy részét a felkeléshez. Szerencsénk volt, mert ekkor a franciák lefoglalták

a császári hadak nagy részét. Jelentős hadi sikereket értünk el, hiányoznak azok az esztendőök. Az államunk élére én kerültem, viszont a francia vereség miatt onnan nem számíthattunk támogatásra. Magunk lábára kellett állnunk, pénzt vertünk és fegyvereket gyártottunk. 1707-ben végre az Ónodi országgyűlésen kikiáltottuk a Habsburg-ház trónfosztását. Nem örülhettünk sokáig, ekkor kezdett hanyatlani kuruc katonáim sikere. A császárság megszerzett területeinket elkezdte visszafoglalni, csak most visszatekintve látom teljes egészében az akkor történt eseményeket. Sokévnnyi vívódás és diplomáciai tárgyalások után 1710-re a hadi helyzet egyre kritikusabbá vált. Katonáimat visszahívtam birtokaimra, amíg ki nem találtam a következő lépést. Az orosz szövetség jelentett volna kiutat nekünk, de távollétében helyettesem, Károlyi Sándor békét kötött a Habsburg-házzal.

Kudarcként tekintek vissza ezekre az időkre. Mi, a rendek visszakaptuk kiváltságainkat, de a birodalom hatalma megmaradt. A pökhendi császár kegyelmet akart nekem adni, ha felesküszöm császári címére. Soha nem esküdtem volna fel, így hát néhány kitartó barátommal együtt emigráltam és költöztem ide, Törökországba. Száműzetésem után megfordultam Lengyel- és Franciaországban, de végül barátimmal itt telepedtünk le. Mikes Kelemen barátommal sokat gondolunk vissza diadalmas győzelmekre és a régi időkre. Habár itt szép életünk is lehetne, mindennapjainkat belengi a veszteség szürke ködjé. Sajnálom, hogy családommal nem töltöttem annyi időt, mint amennyit szerettem volna, de büszkén mondom, hogy megtettem, amit tudtam.

Kómarci

* * *

1730. március 27.

Íme ötvenötödik életévembe léptem, és elmondhatom, hogy elvesztettem szinte mindent, amit valaha magaménak tudhattam. Most, hogy vagyonom nagy részét Brenner Domokos a Law bankház értékpapírjaiba fektetvén örökre elrekkentette, már csak barátaimban bízhatok. Ha nem lenne mellettem a jó Bercsényi Miklós, Csáky Mihály vagy Zay Zsigmond, és nem volna mellettem Mikes Kelemen, már azt hinném, létezésem teljesen hiába való. Fiamban, Györgyben volt még egy leheletnyi reményem, ám három évvel ez előtt az is szertefoszlott. De ami a legjobban nyomja szívemet, hogy a magyarság szabadságáért folytatott küzdelmem végérvényesen fölöslegesnek látszik. Ahogy emlékirataimban is írtam, már minden cselekedetem célja kizárólag a szabadság szeretete volt és az, hogy hazámat felszabadítsam a idegen hatalom alól.

De nem csoda a szabadság iránti szeretetemnek e nagy foka. Már az anyatejjel is ezt szívtam magamba, hiszen édesanyám, aki szintén itt nyugszik Konstantinápolyban, ahová végrendeletem szerint engem is temetni fognak majd, a szabadság szeretét tanította nekem zsenge gyerekkoromtól. Még hogy nincs a sorsunk eleve elrendelve! Még hétéves se voltam, amikor mostohaapám már Konstantinápolyba küldött

volna kezesnek, ám anyám ezt nem engedte. Ő a Zrínyiek méltó leszármazottjaként három évig tartotta Munkács várát, ahol a gyerekkoromat töltöttem.

Innen szakított ki Lipót császár, akinek gyámságára csecsemőkoromban elhunyt apám bízott. Ő, micsoda szakadék volt gyermekkorom éveit és a jezsuitáknál töltött rideg szeretetnélküli világ között. Még a jó Badinyi Jánost is, aki ötéves koromtól nevelőm volt, elszakították tőlem, és még dicső nevemet is elvették. De a császár megfosztott anyámtól is, akitől még búcsút sem vehettem, mikor Thökölyvel Törökországba menekült. Soha többé nem láttuk viszont egymást. A jezsuitáknál töltött boldogtalanságért végül Róma kárpótolt, majd szeretett szépséges hitvesem, Hessen Wanfriedi Sarolta Amália.

Velem végre ismét boldogságra leltem, és el is határoztam, hogy teljesen visszavonulok a közéletől, és csak a hétköznapi boldogságával fogok törődni. Ám ahogy a bibliai Jónás sem menekülhetett az Úr által rámért feladat elől, én sem futhattam el saját sorsom elől, ami először Bercsényi Miklós barátságával kopogtatott be birtokom ajtaján. Isten látja lelkem, sosem akartam sem rangot, sem hatalmat mások felett. Csakis annyit akartam, hogy a magyarok végre visszanyerjék függetlenségüket, amire olyan sokszor tettek kísérletet, és olyan régóta áhítoznak már.

Az idő elérkezni látszott a század fordultával, mikor Ferriol gróf megérkezett a Napkirály üzenetével, melyben pénzt és fegyvereket ígért egy a császár elleni lázadáshoz. Az hittem, végre imáim meghallgatásra találnak, és népem végre szabad lehet, ám a választ tartalmazó boríték rossz bizalmas miatt a császár kezébe jutott, én pedig a bécsújhelyi börtönnek ugyanabba a cellájába, ahol nagyapámat is

harminc éve fogva tartották. Az ítéletünk ugyanaz volt: halál. Számomra azonban még tartogatott mást is a sors. Hú segítőim dragonyos közlegény ruhában megszöktettek a börtönből. És hiába tűztek fejemre tízezer forintnyi vérdíjat, hűségem apródommal Lengyelországába szöktem. Itt csatlakozott hozzám újra Bercsényi, és itt sikerült újra felvennünk a kapcsolatot XIV. Lajossal is. Nem volt mire várnunk tovább, a császári csapatok a spanyol háborúban harcoltak a trónért, így megnyílt az út, hogy a magyarság is kivívja a neki járó szabadságot.

Brezán várában találkoztunk Esze Tamás jobbágyvezérrel, hiszen nem szégyen erdélyi fejedelmeként a szabadság érdekében bárkivel összefogni, aki egyetért és a magyarság szabadságát akarja. És bár a magyar nemesek csak parasztlázadásnak tekintették szent ügyünket, egy év leforgása alatt sikerült őket magunk mellé állítani és elérni nemcsak a Dunáig, de egészen a Dráva vonaláig. Vélünk harcoltak ekkor már ruszin és tót testvéreink, ám a rácok, szászok és horvátok hűek maradtak a császárhoz.

Álmunk valóra válni látszott, ám a sorsunk máshogy volt megírva. Az angol csapatok segítségével a császári erők felülkerekedtek a francia és bajor seregeken, így hiába vártuk az ígért segítséget. Nemhogy a francia csapatok nem tudtak a mi kurucainkkal egyesülni, de az kínált pénz- és fegyverszállítmányok sem érkeztek meg. Pedig nyolcvanezer harcosomból alig hétézernek volt hadifelszerelése. Ebből a helyzetből csak egy kiutat láttam, pénzt kellett veretnem, de arany híján rézzel kellett beérnünk. A pénzre hitvallásom volt felírva: pro libertate. Mily szörnyűség volt szembesülni azzal, hogy a szabadság szent szava a hitványságot és az értéktelenséget kezdte el jelenteni, mert az eeszméi érték

kevésbé becsülendő az arany nál.

A sikerek és a kudarcok egyaránt jöttek, de innen a száműzetésből szemlélve minden csak hiúságnak tűnik. Szövetségeseim elpártoltak mellőlem, hiába kértem a franciák vagy az orosz birodalom segítségét, a saját háborúik lekötötték őket. És ami a legfőbb baj, nem találtam megfelelő személyt, aki a királyságot elvállalta volna. Pedig a nemzet addigra már Ónódon kimondta, hogy József császár nem királyunk, de hiába. Hiába Vak Bottyán dunántúli sikerei, ha Erdélyt nem tudtuk megszerzeni. Hiába voltam vezérlő fejedelem, ha az országnak nem volt igazi királya.

Ma is emlékszem a pillanatra, amikor Trencsénynél felbukott velem a ló, és a had széjjel futott. Mindenki azt hitte, halott vagyok. Egy pillanatra én is azt hittem. Ma már tudom, hogy jobb lett volna, ha akkor, ott tényleg meghalok, és nem kell látnom népemet a teljes összeomlás szélén, nem kell látnom az áruló Ocskayt. Nem kell látnom a pestis szörnyű dúlását, és nem kell látnom saját magamat, ahogy békét ajánlok a császárnak.

Épp harmincöt éves voltam, mikor a kegyelem helyett az élőhalottságot választottam. Nevemről ismét lemondva Sáros grófjaként kellett bujkálnom a Habsburg merénylők elől, hogy a remény kicsike magját, hogy a magyarságnak még valaha szabadságot szerezhetek, megőrizzem. De innentől az idő vált legnagyobb ellenségemmé. Késve érkeztem Párizsba, majd hat évvel később késve érkeztem Törökországba, hogy a Habsburgokkal való békekötésükben érvényt szerezzek a magyarság függetlenségének.

Mindazonáltal a Párizsban töltött idők szép emlékek maradnak. Itt találtam ismét szerelemre, ha csak egy röpké időre is, és itt találtam meg a hitem igazi lényegét a

janzenizmus követői között. Milyen különös, hogy ezzel nemcsak politikai száműzötté, hanem hitbéli eretnekké is váltam. Itt a Márvány-tenger partján, ahol a szultán kegyelmével végül menedékre leltem, van időm elmélkedni a sorsom felett és reménykedni egy szebb világban, ahol a szabadság, az egyenlőség és a testvériség uralkodik majd, és minden nemzet a saját sorsát igazgathatja.

Pálfi Misi

* * *

Rákóczi naplója

1735 márciusa – Mily szégyen lenne nem visszatekinteni fiatal éveimre...

Mire emlékszik, közel hat évtizedet maga mögött hagyott öregember gyermekkorából? Hiába nézi a rodostói kertjében, ahogyan a természet életre kel, az emlékek homályosak, acárcsak távoli hazája.

Emlékszem édesanyámra, arra a bátor nőre, ki a végsőkig védte várát, nővéremre Juliannára, na meg persze nevelőapámra, kit ugyan nem tartok szívemben, emlékezetembe bevéődött életemben való létezése.

Emlékszem a jezsuitákra, kikkel együtt élttem és nevelkedtem a cseheknél, emlékszem Prágára, ahol tanultam és érdeklődtem, logikából, fizikából és etikából feleltem, de matematikát és építészetet olvastam.

Emlékszem a bécsi tanítatásomra, hol

a nyelvek világába vettem bele magam, ahogy emlékszem itáliai utamra is, ahol elsajátítottam a vívás és tánc művészetét. De emlékszem én másra is. A szerelemre, az én Saroltámra, kinek apját támogatta a francia király, s kivel én is levelezhettem. De milyen áron, ó, én Istenem.

Fiatalságom lehetett tán oka, hogy megbíztam abban a besúgó belga kapitányban, abban a Longueval-ban, ki amint átadta leveletem, ment a Habsburgokhoz. Nem számított neki írásaim fontossága, nem értette a magyarok szenvedését, ahogy a császár tejhatalma alatt megrokkann az elnyomott nép. Hogy is érthetne volna egy olyasvalaki, ki nem éli meg, ahogy elveszik tőle a vallását, ahogy a várában járnak fel s alá, mintha minden az övéké lenne. Hogyan is érthetné meg ezt mind egy olyasvalaki, aki nem tudja, milyen az, amikor a néped nincs komolyan véve. Nem értette mindezt, minek következtében jót akaró nemesek kerültek börtönbe, s természetesen mentem velük én is. Persze arról sem kell megfeledkezni, hogy a bécsi udvar, ama udvar, hol felneveltek, a Habsburg-házhoz való hűséget belém ültették, gondolkodás nélkül fia ellen fordult, még annak ellenére is, hogy a hegyaljai felkelést illetően, személyesen gondoskodtam a hamis vádak eltemetésével minden élő és halott szemé-füle láttára s hallatára. Fájt a lelkem, ahogy tán nekik is, hisz felségárulás vádjával álltam előttük, mégsem hurcoltak se hóhérhoz, sem pedig raktak kötelet a nyakamba.

Ehelyett drága Gottfried Lehman kapitány felügyelete alatt kerültem várórizetbe. Jó lelkű porosz úr volt, ki ahogy egyre közelebb került hozzám, egyre inkább meglágyult a szíve. Kalapomat rá, hogy még az uralkodónak is írhatott rólam, hisz hirtelenjében királyi érdeklődés zúdult

rám. E hatalmas szívű várparancsnok az életét adta azért, hogy az éj leple alatt alruhában végre szabad lehessenek.

Bercsényi Miklós, drága barátom Lengyelországban lepott meg, s az országunkat fertőző Habsburg-vírus elleni gyógymódot keresve ismételten elkezdtem levelezni a Napkirállyal. Válaszaira várva Brezánban bújtam meg, mígnem egy nap magyar jobbagyok hada jött elélem. Esze Tamás, vezérük tárgyalni szeretett volna velem egy mozgalomról, amelynek a vezérének kért fel. Lelkesen ecsetelte, hogy merész hadseregük miért szeretné megdönteni a zarnokok uralmát, hát engem is elkapott a láz még inkább. Elhamarkodottan tán, de beleegyeztem, hogy vezetem őket a szabadsághoz vezető hosszú úton.

„Cum Deo pro Patria et Libertate” ez állt a zászlókon, miket küldtem seregeimnek. Idős fejjel nem is értem, hogy hogy nem láttam azt előre mi következett az első csatát követően. Tiszahátnál a császár hűséges ebei az én jóra való embereim vérével áztatták a földet, mintha csak termést öntöznenek. Éreztem az ereimben, s már tudtam, értettem is, hogy ide nem lesz elég vakmerőség és gyűlölet a győzelemhez. Mert ugye eme népnek szabadnak kell lennie mindenféle elnyomástól. Nem volt hát mit tenni, az ország elé álltam, s kikiáltottam, mit ki kellett.

Mindenki fogjon fegyvert a kegyetlenkedő birodalom ellen, kinek elnyomása alatt él e nép. A hadba lépő jobbagyokat felmentettem jobbagyi kötelességeik alól, míg a nemesek kedvére téve megtiltottam az ellenük szóló felkeléseket. Egy az ellenségünk, hát harcoljunk együtt ellenük, s ne egymás ellen.

Ugyan jobbagyos kurucaim portyázásban kitűnőek voltak, a rendszerezett császári kutyák ellen – nehezen mondom ezt,

de – közel semmit sem értek. Hagytam is őket, hadd fosztogassanak, derítsék fel a terepet, mielőtt a rendezett nemesek seregével bevonulunk a csataterre.

Katolikus vallásom ellenére is a vallás- szabadság híve vagyok, így hát a protes- tánsoknak visszaadtam, mit elvettek tőlük. Sok embert sikerült ezzel magam mel- lé állítanom, de pártfogásuk elérésében az elsődleges célom népünk segítése volt, s nem a hatalom elnyerése. S miután meg- tudtam, hogy a határokon túlról a fran- cia udvar támogatja mozgalmunkat, si- kert halmoztunk sikerre. Miénk lett a Ti- szántúl, a Dunántúl, a Felvidék és később ugyan, de Erdély is. Láttam, hogy dagad katonáim melle a büszkeségtől, de azt is láttam, hogy nemeseim nem kedvelik a tényt, hogy jobbágyaikkal együtt harcolja- nak. Tán még az elképzelés se tetszett nekik arról, hogy parasztaik fegyvert ragad- janak, de a háború megnyeréséhez kellett az ember, így próbáltam nyugtatni őket.

Felmenőim között ott vannak a Bátho- ryak, kik Erdély fejedelmei voltak, így jog- gal került hozzám e cím is. De az, hogy Szécsényen vezérlő fejedelemmé válas- szanak, az mind a gyűlésen múltott. Elvál- laltam, hisz így több esélyem volt csapa- taimat a győzedelmes úton vezetni, mint- sem a vesztesek sírjai között, s ezek után, két évvel később tyrannusnak nevezett a Turóc vármegye, kik szerint a harcok nem vezettek sehova, az anyagi feláldozás pedig túl nagy volt. Nem látták, hogy számomra nem a hatalom az, ami miatt beleegyeztem, hanem az élőködő birodalom zsarnoksá- ga, a császári tejhatalom kihasználása, aho- gyan elnyomnak egy egész nemzetet, s áru- ló császárhú nemeseket emelnek maguk mellé annak érdekében, hogy ne tegyen senki se semmit. Hát nem egyértelmű, mi- ért harcolok? Miért vagyok kész feláldozni

mindenemet? Emlékszem milyen szinten elvakított a dühöm abban a pillanatban. De a csalódások csak jöttek s jöttek.

A francia udvar úgy döntött, hogy nem szeretné a továbbiakban támogatni nemes célunkat, ezenfelül még az oroszok sem ad- ták jelét annak, hogy biztos anyagi támo- gatást tudnak nyújtani általam veretett réz- pénz pedig – nehéz bevallanom, de – egy- re kevesebbet ért. Ha ez mind nem lett vol- na elég, minden egyes nap szembesülöm kellett azzal a ténnyel, hogy hűnek hitt ka- tonáim árulnak el, hagynak el. Azok a la- banc kutyák pedig egyre többször és több- ször győznek le minket, legjobb katonái- mat elragadja tőlem a pestis, élelmünk csak fogy és fogy, ám utánpótlás sehol.

Aztán felbukkant az a Pálffy János, mintha baráti ajánlatként akarta volna a békeszerződést a kezünkbe adni. Min- den szava büzlött a császári hűségtől, saját nemzetének árulásától. Tudtam, hogy ezt a csatát egyedül nem fogom tudni meg- nyerni, nem lesz lehetőségem arra, hogy learassam a győzelem babérleveleit, ezért ismételten az orosz cárral kezdtem el tár- gyalni. Ehhez Lengyelországba kellett utaznom, úgyszólván hűségeseznek hitt kapi- tányomra, Károlyi Sándorra bíztam az or- szág irányítását távolléteemben. Tudhattam volna, hogy ebből semmi jó nem lehet, hisz Károlyi ott volt, hogy leverje a Tisza- háti felkelésünket, majd mikor kedvező- nek tűnt neki a kuruc hadseregek állása, csak akkor csatlakozott, hogy hazájának szabadságáért harcoljon. Még mindig volt benne császári hűség, mi árulásra készítet- te, s nem csak ellenem, hanem egész népe s országa ellen. Így köttette meg a szatmá- ri békét, s kért amnesztiát a trónfosztotta királytól, szembemelve minden eddigi intézkedésnek, semmibe véve azokat, kik életüket adták a szabadság reményében.

Hát mire volt jó a majtényi síkon átad-
ni zászlóinkat? Harcaink nem vezettek se-
hova, s ugyanúgy a Habsburgok öröklük a
magyar trónt, s ennek fejében még önálló
hadsergünk sincs újabb lázadást szítani.

Így hát egykori ellenségünkhöz mene-
külve vonultam száműzetésbe, két fiamat,
két szemem fényét pedig sajgó szívvel hagy-
tam magam mögött Bécsben, de egyszerűen
nem vitt rá a lélek, hogy lemondjak fejedel-
mi címemről, s elismerjem az álnok Habs-
burgok hatalmát. Így kerültem Mikes Kele-
mennel, Bercsényi Miklós jó barátommal és
jó pár katonámmal ide, Rodostóra.

Bártfai Gida

Rákóczi naplója

Száműzetésben, Rodostó

Naplóm, harmincötödik oldal, november
havának elseje

E napló sorait a száműzetés nehéz napjai-
ban is folytatom. Lassacskán érzem, hogy

életem a végére ér, de társaim e napló által
tudni fogják, mik történnek velem. Mivel
naplómba csak a napi történéseket írtam
le eddig, leírom a múltamat is, ami az én
nem éppen szerencsés gyermekkoromat is
fogja tartalmazni számvetésképpen.

Kastélyunkat szülővárosomban, Borsi
központjától jobbra fordulva az utcák szé-
lén, lombos fák között lehet megtalálni.
Édesanyám Zrínyi Ilona, édesapám I. Rá-
kóczi Ferenc volt, akit nagyon nagy szomo-
rúságomra nem ismerhettem meg, hiszen
csecsemőkoromban meghalt. Én vagyok az
utolsó leszármazott, ezért a Zrínyi és Rákó-
czi fejedelemség örököse voltam és vagyok.
Apám halálával nagyon sok gond szakadt
a családukra. Szerencsémre Édesanyám
gyámsága alá kerültem, annak ellenére,
hogy Lipót nem értett egyet ezzel – mert
édesapám a pártfogásába ajánlott minket
–, a kincstár kezébe akarta helyezni birto-
kunk igazgatását, a váraink parancsnok-
ságát, hatalmas vagyonunk kezelését, az
én nevelésemet és drága nővéremét. Édes-
anyám tovább vezette az apám halála után
fejedelemséget egy-két évig. Később édes-
anyám összeházasodott nevelőapámmal,
Thököly Imrével, a kurucok hadvezérével.
Nevelőapám mindig közel tartott magához,
nagyon keményen bánt velem, már ötéves
koromban szigorú katonaeletre nevelt. Té-
len-nyáron sátorban laktam, meg kellett ta-
nulnom vívni, lovagolni. Soha nem szeret-
tem őt, és nem tartottam nevelőapámnak,
zord, szigorú és kegyetlen ember jelenik
meg szemeim előtt, csak ha rá gondolok, és
miközben e szavakat írom.

Időközben laktunk Munkácson, Sáros-
patakon és Regéc várában is, szívemnek
legkedvesebb Munkács vára marad, ahol a
legtöbb időt töltöttem. Itt ostromlott min-
ket Lipót serege három évig, amikor is fel
kellett adnunk a harcot, és végül Lipót

gyámsága alá kerültünk. Édesanyámmal és Juliannával Bécsbe kísérték, ahonnan nővérem az Orsolyák kolostorába, jómagam pedig Neuhausba, a jezsuiták rideg kolostorába utaztam, hogy ott folytassam tanulmányaimat. Akkor még nem tudtam, de ekkor láttam szeretett Édesanyámat utoljára. A gimnázium után a prágai egyetemre mentem, majd Bécsben nagykorúsítottak nővérem férjének igényei miatt. Sáros vármegyében elfoglaltam főispáni széket, ugyanabban az évben mentem a Rajna folyó mellé, a Franciaország ellen harcoló császári sereghez. Itt, Kölnben ismerkedtem meg gyönyörű leendő feleségemmel, Amáliával, és őt Lipót akarata ellenére feleségül is vettem. Sárospataki várunkban élünk főképp. De mikor Thököly a Lipót elleni elégedetlenséget kihasználva felkelést szervezett, nem értettem még vele egyet, így Bécsbe utaztunk. Bő három évvel ezután Lajos és Bercsényi ösztökélésére már úgy gondoltam, hogy ideje a tettek mezejére lépnem. Nem számítottam rá, hogy Longueval árulómmá lesz, és Bécsújhelyen találom magam, mert Lipót utasítására galád módon hűtlenséggel vádoltak, lefoglaltak és börtönbe zártak.

Börtönöm nagyon szűk volt, ágynak sem nevezhető kis kopott fapad volt az ágyam rögtön az ajtó mellett. Még a villát is elvették tőlem, miután végeztem az aznapi porciómmal, olvasnom és írnom sem lehetett, semmit sem csinálhattam hetekig. Egy idő után áthelyeztek egy nagyobb szobába, ahol már írhattam és olvashattam, ott kezdtem el ezt a naplót írni és azóta mindennap írtam. Feleségem mindent megtett a szabadulásomért. A börtönparancsnok szigorúan őriztetett. Étkezésem alkalmával is ő vágta fel nekem apró porciónyi ételtemet, nehogy beengedjenek hozzám valami tárgyat, amivel ki tudnék

szabadulni. Miután jobban megismert, enyhülni kezdett irányomban. Utólag tudtam meg azt is, hogy feleségem lefizette a börtönparancsnokot, így november havában Gottfried Lehmann kapitány áruhába bújtatott és kisétáltunk a kapukon. Az őrség még tisztelgett is nekünk a börtönparancsnokot, Lehmann kapitányt látva. Miután szökésem sikerült, Lengyelországba menekültem, ami a börtönbe kerülésem előtt is a tervem volt, csak meghíúsították. Lengyelországban megpróbáltam Franciaországgal szövetséget kötni. A híveim vagy barátaim, akik velem tartottak Lengyelországba és ide Rodostóba (...).

1703 tavaszán, Lengyelországban Esze Tamás felkeresett, hogy legyek a vezére a magyarok függetlenségéért vívott küzdelemnek. Vele és Bercsényi Miklós barátommal kiadtuk a kiáltványunkat Brezánban, amelyben részletesen leírtuk, hogy mik az indítékaink, miért harcolunk. Fegyverbe szólítottam hát minden rendű és rangú, nemes és nemtelen lakost, mentesítettem jobbágyokat a közterhek és a földesúri szolgáltatások alól. A megyei nemesek és főurak később csatlakoztak a Habsburgok elleni harchoz. Emlékirataimban részletesen írtam szabadságharcunkról, így itt nem térek rá ki részletesen, hiszen már megtettem... A gyulafehérvári országgyűlésen választottak engem Erdély fejedelmévé, és egy év múlva a szécsényi országgyűlésen megválasztottak Magyarországot fejedelmévé is. A harcot elvesztettük, a kuruc hadseregeknek le kellett tenni a fegyvert. Jómagam és híveim megtagadtuk a békét és együtt bujkálunk országról országra, és egy hónapja, hogy letelepedtünk itt Törökországban, azon belül Rodostóban. A háborúban kormányoztam az országot, de miután száműzetésbe kerültem, elvesztettem

ezt a két címet. A kormányzásom idején a semmiből kellett felépítenem azt a politikát, amit folytatni akartam. Az elején csak én vezettem az országot, de később mások segítségével kormányoztam Magyarországot. Jó barátom, Bercsényi Miklós is besegített, részt vett az irányításban. Az egyik célom az volt, hogy visszaállítsam a régi rendet, és Magyarország független legyen és elszakadjon a Habsburgoktól. Később, amikor Erdélyi fejedelemnek választottak, új célom lett, mivel az előző nem vált be Magyarországon a trónfosztás miatt. Erdélyt kívántam volna önállósítani, de a béketárgyalásokon ezt a követelésemet maga a császár utasította el. Esküt tettem és az erdélyiek kívánságára hivatkoztam, és még most is emellett állok, még a bujdosásomban is. Ezeket a céljaimat, francia támogatással, részben Péter cárral kötött szövetségemmel kívántam elérni. Nagy szomorúságomra egyik célomat sem sikerült megvalósítanom, vagyonomat is elvesztettem. A lengyel trónt nem állt szándékomban elfogadni, Ahmed végül nem segített egy újabb hadsereg felállításában, de nem is adott ki minket. Nem vagyok nagy igényű, szeretem az egyszerű életet. Itt, Rodostóban mindennap misét hallgatok, reggelenként írok és olvasok, estefelé szép szokásomnak hódolok, bútordarabokat készítek és naplómát írom. Néhanapján egy-egy vadászatra szakítunk időt, vagy valamely újonnan érkezett honfitárs érkezésének örülünk. Kedves barátaimból nem egy csak miattam költözött ide, ahogy a drága Mikes Kelemen is mondotta, és drága fiam, György is megérkezett hozzám!

Források: (...)

Németh Kíra:

Rákóczi naplója

Rodostó, 1720. május 13.

Szép, napsütéses reggelre ébredtünk. Kellemes meleg van, de itt ez a megszokott. Reggelimet egyedül fogyasztottam el a szobámban. Néztam a kék tengert, a sirá-

lyokat, ahogy a halakért harcolnak egymással. Hallgattam a hullámokat, és eszembe jutott, mennyi minden történt, mennyi minden eredményezte azt, hogy én most itt ülök rodostói száműzetésemben, és hallgatom a tengert.

Visszagondolván igen mozgalmas életemre, gyerekkoromra, jó végre egy kicsit megpihenni, és csöndben leélni hátralévő éveimet itt Rodostón. Szegény apám még csecsemőkoromban meghalt, így sose ismerhettem meg. Anyám, Ilona nevelt minket a húgommal. Apám halála után Munkácsra, majd Sárospatakra költöztünk, de utána végleg visszatértünk Munkács-

ra. Gyerekkoromban remek oktatást kaptam, lovagolni is akkor tanultam meg. Tanáraim a kor legmagasabb szintjén oktattak, Kőrössy Györgytől megtanulhattam, mi hogyan működik az udvarban. Később nagyon nagy hasznát vettem ezeknek az ismereteknek. Anyám másodszor is férjhez ment. A kuruc vezér Thököly Imre vette el, nagyon szerettem vele kuruc haditáborokba járni. Izgalmas volt látni, milyen is az igazi harci élet. Sajnos sose kerültem közeli kapcsolatba nevelőapámmal, pedig rengeteget tanulhattam volna tőle.

Később Thökölyt elfogta a török a váradí csatában. Sorra jöttek a szerencsétlenségek. Lipót király elfoglalta sárospataki kastélyunkat, vagyonunkat elvette. Minket is megtámadott szövetségeseivel Munkácson. Anyám kivételes hősiességgel védte a várat több évig. Nem adta meg magát az ostromok alatt, buzdította a védőket, igazi várvédőként emlékszem rá. Én magam is segítettem, akkoriban 12 évesen szaladgáltam, kiabáltam, lelkesítettem a falakon harcolókat. Ám három év után kénytelenek voltunk megadni magunkat. Elfogyott az utánpótlásunk, elfáradtuk és sajnos látszott, hogy ezt a csatát nem nyerhettük meg. Feladtuk a várat Lipót szövetségeseinek. Bécsbe vitték minket anyánkkal együtt, ahol ugyan jól bántak velünk, de sehova nem mehettünk el, csak ha a császár engedélyt adott rá. Kellemes börtön volt.

Lipót Kollonich bíborost jelölte ki utam további egyengetésére. Húgomat zárdába küldte, engem pedig magával vitt. Ekkor láttam utoljára édesanyámat. Bécsben vetünk búcsút egymástól. Csehországba küldött egy jezsuita kolostorba tanulni. Életem legnehezebb éveit ott éltem le. Onnan egyetemre mentem Prágába. Ekkor tudtam meg, hogy anyámat kiváltotta Thököly

és Törökországba vitte. Ez megnyugtatót tudtam, hogy sose tér onnan vissza, és én soha többé nem láthatom, de biztonságban volt. Engem Lipót nem engedett el vele. Egyre nőtt bennem a harag a Habsburgok iránt. Életem minden részébe beleszóltak, elvettek tőlem és a családomtól mindent.

Négy évvel később elfoglalhattam Sáros vármegye főispáni székét. Jó volt végre hazatérni, ismerős helyeken járni. Utazgattam Európában, amikor megismertem feleségemet. Sarolta egy német hercegnő volt. Házasságunk után Sárospatakra költöztünk. Csendesen éltünk, nem politizáltam. Megszületett első fiunk is.

Szerte az országban nőtt az elégedetlenség. Lipót nem hívott össze rendi gyűlést, persze ez a népnek nem tetszett. Thököly kurucjai még mindig bujdosnak. Az országban uralkodó hangulatot kihasználva felkelést szerveztek a birtokomon. Visszafoglaltak a Habsburg kézen lévő várakat, és engem akartak vezérüknek kikiáltani. Természetesen visszautasítottam. Nem tartottam helyénvalónak az ilyesfajta harcot. A felkelést hamar leverték. Akkor már közeli barátom, Bercsényi Miklós szomszédos birtokos sokszor járt nálunk. Egyetértettünk, hogy kell tenni valamit a Habsburgok ellen. Meg is állapodtunk, hogy a következő felkelést nem hagyjuk szó nélkül, mi is beállunk. Remek ember és remek katona volt. Ha mi is a felkelők mellé állunk, biztosnak éreztük a győzelmet.

Egy nap XIV. Lajos francia király követet küldött hozzám. Feleségem révén távoli kapcsolatban álltunk, és tudtam, hogy az ellenségünk is közös. A küldött elmondása szerint Lajos támogatta a felkelésünket. Válaszleveletem már tudom, rossz kézbe adtam. Longueval tisztet bíztam meg, hogy juttassa el a francia királyhoz, ő azonban egyenesen Bécsbe vitte. Engem

elfogtak és Bécsújhelyre vittek. Felesé-
gem közbenjárásával sikerült megszököm.
Lengyelországba menekültem. A hatalmas
vérdíj miatt jobbnak láttam továbbállni.
Varsóban találkoztam újra Bercsényivel.

Mivel a Habsburg csapatokat a franciák-
kal vívott harcok miatt kivezényelték Ma-
gyarországról, én visszatértem. Erdély feje-
delmévé választottak és a kurucok megint
felkelést szerveztek, de most nem utasított-
am vissza, amikor felkértek vezetőjüknél.
Bercsényi és én álltunk a felkelők élére. Csa-
patainkat egyesítettük, seregünk 3000-4000
főt számláltak. Sikereket értünk el egészen
a Dunáig. Végig levelezésben álltam Lajos-
sal, beszámoltam neki a eredményekről. A
Habsburgoknak sikerült legyőznie a franciá-
kat, így azt is meggátolták, hogy onnan se-
gítséget kapjunk. Pénzhiány lépett fel. Pró-
báltam rézpénzt veretni, de nem javított so-
kat a helyzeten. Ekkorra seregünk nagyon
megnőtt, és pénz híján problémák merültek
fel. Tovább folytattuk a harcot minden ne-
hézség dacára. Váratok foglaltunk vissza, és
amikor a legjobban álltunk, jött a hír: Lipót
halott! Seregem ekkor százezer főre rúgott.

1705-ben országgyűlést hívtam össze,
ahol Magyarország vezérő fejedelmévé
választottak. Egy tanácsot választottunk
mellém, őket bízam meg a kül- és bel-
ügyek irányításával.

Még abban az évben hatalmas veresé-
get szenvedtem és elvesztettem Erdélyt. Bé-
ketárgyalásokra jártam a császárhoz, de
nem jutottunk egyezsége. Mivel én nem
akartam a magyar trónt, ez is nehezítette
a helyzetet. Nem tudtam kit kéne magunk
fölé felkérni. Minden összedőlni látszott.
Lajos nem akart szövetségre lépni velünk, a
rézpénz nem volt jó és értékálló. A harcok-
ban kezdett a szerencsénk abbamaradni.
Szövetségesek nélkül egyedül maradtunk.

Az egyik csata végzetes volt. Trencsén

mellett voltunk, és leestem a lovamról, el-
ájultam. Harcosaim azt hitték, meghal-
tam, a sereg szétesett, vezetőim elmene-
kültek, vagy még rosszabb, átalltak a csá-
szár csapataihoz. Ezután sose lett a régi a
harc. Sorra érkeztek az újabb árulások hí-
rei. A döntő ütközet mégis ezután jött.
Romhány mellett egy kisebb siker után
ünnepeltünk, de a császár seregei rajtunk
ütöttek. A felkelést szétverték.

A béketárgyalások után Lengyelország-
ba mentem. Felajánlották a koronát, de én
már a magyart se akartam, hogy akarhat-
tam volna azt. Beutaztam Európát: Angli-
ába mentem, azután Lajoshoz Franciaor-
szágba. A király halála után azonban érez-
tem, nekem nincs ott helyem. Az Oszmán
Birodalomban ekkor uralkodó Ahmed ki-
rály azonban szívesen fogadott. Hát így ke-
rültem Rodostóra, ahol egészen otthono-
san berendezkedtem. Szerencsére bajtár-
sam, Bercsényi is ide telepedett, és még pá-
ran a felkelésből. Napjaim csendben tel-
nek. Imádkozom, de megtaláltam a kéz-
művesség szépségét is. Vadászni járok csak
ki, meg sétálni a tengerpartra. A külvilág-
gal levelezem ugyan, de nincs sok kapcso-
latom vele. Az ügyem elesett, de remélem,
egy nap valaki újra megmutatja a Habsbur-
goknak, hogy az ország nem az övék.

Grosz Tamara

Rákóczi Ferenc naplója a száműzetésben

Kedves Naplóm!

1730. június 15-e van ma. Kellemesen hű-
vös nyári reggelre ébredtem itt Rodostó-
ban. (...)

Gyermekkoromban sosem gondoltam,
hogy valaha elhagyhatnám Magyarorszá-
got. Édesapámat szinte nem is ismertem,

korán, csecsemőkoromban meghalt, édesanyám igazán hazaszerető volt. Munkácson töltöttem gyermekkorom egy részét, ahol hazaszeretetre, tiszteletre és katolikus hit szerint neveltek a kezdettől fogva. Édesanyám később összeházasodott Thököly Imrével, így kerültem én is kapcsolatba a kurucok vezérével. Nem voltam több 12 évesnél, mikor a török megtámadta Munkács várát. Édesanyám hősiesen küzdött, én is igyekeztem segíteni, buzdítani a harcosokat annak ellenére, hogy még csupán gyermek voltam. Később kénytelenek voltunk Bécsbe költözni. Gimnáziumi tanulmányaim után a prágai egyetemre járhattam, amiért a mai napig hálás vagyok. Rómában is jártam fiatal éveim során, panaszra nem volt okom, sokat láthattam a világból. Amikor elvégeztem tanulmányaimat, feleségül vehettem Sarolta Amália hercegnőt, ráadásul Kölnben, ahol maga a bajor hercegérsek adott össze bennünket. Még abban az évben elfoglalhattam Sáros vármegye főispáni székét is. 1699-ben édesanyámat és nevelőapámat száműzésbe kényszerítették, én feleségemmel és gyermekeimmel Bécsben maradtam.

Igazán bonyodalmas és meghatározó éveim a spanyol örökösödési háborúval kezdődtek. Munkácson a kurucok felkelést szerveztek, továbbra is a Habsburgok hatalmát szerették volna gyengíteni, s engem kértek fel vezetőjüknek. Úgy érztem, itt az ideje, hogy eleget tegyek kérésüknek és elvállaljam a feladatot. Bercsényivel kiadtuk a brezáni pátenst, majd a lengyel határnál Esze Tamás seregei csatlakoztak a mieinkhez. Sajnos sok nemes nem állt mellénk, mivel az egész felkelést parasztlázadásnak tekintették.

A szabadságharc alatt kaptunk hideget-meleget, ért minket öröm s bánat egyaránt. Voltak sikereink, kudarcaink, de az egyik legfontosabb és számomra legmegtisztelőbb esemény az volt, amikor 1704-ben a szécsényi országgyűlés után erdélyi fejedlemmé választottak. Így végképp Erdély vált a küzdelmek helyszínévé. Nem sokkal egy megalázó vereség után ki kellett vonulnom Erdélyből, de semmi áron nem akartam lemondani róla. 1707-ben Bercsényi barátom segítségével kikiáltották a Habsburg-ház trónfosztását. Ezután történtek még feletébb gyalázatos és elszomorító dolgok a harcok közben. Szerencsétlen baleset ért, s mivel harcosaim halottnak hittek, szétszéledtek. Katonáim és zsoldosaim lelkesedése megtört. Szinte minden nap újabb árulásról kaptunk hírt, sokan álltak a császárszolgálatába. A romhányi csata után lengyel zsoldosaim is megszöktek az országból, amely már teljes végelgyengülésben szenvedett ekkor. Átkozottul ki voltunk merülve, esélyünk a győzelemre - mely korábban még egészen közelinek tűnt - egy csapásra szertefoszlott. Ezt csak nehezítette a pestis hihetetlen gyors terjedése, pusztítása.

Pálffy János tábornok kapta a feladatot a császártól, hogy békét kössön velünk. 1711-ben meg is történt a szatmári béke, a majtényi fegyverletétel. Vagyonomat megtarthattam, azonban kételkedtem a császárék szavában, így elhagytam az országot. Előbb Angliába, majd Franciaországba hajóztam, de miután XIV. Lajos meghalt, ott sem éreztem jól magam, nem volt maradásom.

1717-ben III. Ahmed szultán megkért, hogy szervezzek újabb felkelést, pénzt s katonákat is ígért megmaradt kuruc harcosa-

im mellé. Azonban sajnos az oszmán-magyar, kissé sánta hadsereg nem volt képes úgy megmozdítani az embereket, mint hajdanán, így ez a felkelés hamar kudarcot vallott. Az Oszmán Birodalomban ennek ellenére szívesen láttak, Rodostóban építtetem fel házam, Bercsényi barátom, ki sosem árult el, szintén ide költözött feleségével. Hát így kerültem én messze hazámtól, s bár tényleg nincs okom panaszra, sosem gondoltam volna, hogy ennyi mindenem keresztül fogok menni életem során. Második otthonként tekintek e helyre, mégis, ha tehetném, azonnal visszamennék Magyarországra. Úgy látom, itt fogom eltölteni életem hátralévő részét, ha tesszik, ha nem, s ha így van, miért ne próbálnám meg kitölteni, élvezni ezen napokat? Sok dolgom már nincs ebben a világban, annyi azért maradt, hogy történetem elmeséljem, s ezt most meg is tettem. Végre nem sietek sehova, nyugodtan élhetem le hátramaradt éveimet. Boldogságban, szeretetben kívánom tölteni napjaimat, kedvenc elfoglaltságaimnak, a tanulásnak és olvasásnak fogom szentelni időmet.

Kocsis Lina

Rákóczi naplója

1728. július 21., Szerda
 Idestova tíz éve élek itt, száműzetésben. Úgy béivódott emlékezetembe az a nap, mint a tinta a pergamenbe. 1718 július havának 21. napján azon véreskezű, bitang Habsburg-ház és félvállról szövetségesim, az oszmán között megkötött azon utálatos és minden reménytől megfosztó pozsevárci béke. Ez elhozotta számomra a végső és tagadhatatlan vereséget. Nem adatik már több esélyem, még ha maga az Kegyelmes is járna el ügyimben. Ugyanakkor zokszó nélkül túrnöm kell. A Habsburgok egyik feltétele az béke létrejötte fejiben én és bajtársaim kiadatása volt. Azonban feltétlenül meg kell említenem a jó törökök szívélyességit, melyet irányomban tanúsítottak. Ha keresztyének lennének, még lehet, hogy közeli barátiság is kialakult volna. Éltem során már volt szerencsém Munkács és Sárospatak szeretett vidékéhez, Neuhaus kollégiuminak kopár falaihoz, Brezán dicső várához és jó Bercsényim kedves társaságához, ki élte végéig vélem maradtott. Azonban azt, ami az Oszmán Birodalomban várt reám, még legvadságosabb álmaimban sem merészelttem képzelni. Száműzetésünk első pár hónapját Isztambul gyönyörű városában töltöttük, de Habsburg nyomásra kitelepítettek minket onnan ebbe az Úr háta megetti kis falucskába, a Márvány-tenger partján. Rodostó a neve eme becses és bájos helységnek, melyet ideérkezésemkor még megvettem. Tíz esztendő távlatából viszont a helyet inkább érzem otthonomnak, mint a bajtól és sérelmektől hemzsegő Magyar Királyságot és Erdélyt, ha egyáltalán még maradt belőle valami. Már csak egy dolog bánt engemet, mely beárnyékolja minden itt töltött pillanatom és marcangolja lelkem oly kínkeserves hévvel, melyet nem tudom meddig bír még szívem elviselni. Ezt a fájdalmat nem más

okozza, mint kedves és énnékem oly drága fiaim elszakítása. Olyan sorsra jutottak, mint jómagam. A Habsburgoknál neveltetik őket, hogy az ellenség felismerésének írmagját is kiöljék belőlük. Az ördög kebelén melegidnek és a förtelmes délibáb, melyet elhitetnek velük, előbb-utóbb győzedelmeskedik és megadják majd magukat a Habsburg akaratnak. Csak remélni tudom, hogy az az idő, melyet el kellett szenvedniük gyerekként, elég táptalajt ad a selvékben szunnyadó parázs feléledéséhez. Jómagam, habár való igaz, apám helyett apám Thököly nevelési miatt lettem azzá, aki, de ennek ellenére – vagy épp emiatt – tevékenységem merő megvetéssel szemléltem. Azonban mikor naivitásom utolsó falát is lebontottam, már felnőtt fejemmel máshogy ítélt meg döntéseit. Kelletlenül, de igazat adtam elképzeléseinek.

Na de felmerülhet a kérdés, hogy az ő csekély mértékű, jobbágyokból és kegyvesztett földesurakból álló katonai ereje az én irányításom alatt hogyan volt képes alapjaiban megrengetni a magyarországi Habsburg hatalmat? A válasz a külpolitikában keresendő. Ekkortájt finoman szólva is más gondokkal volt elfoglalva az német ajkú császár, mintsem a megszerzett magyar területeket birtokló magyar földesúri igények kielégítésével. A spanyol örökösödési háború ugyanis a Habsburgok és franciák között a felkelés idején tetőzött. Feleségem, Hesseni Sarolta Amália távoli rokonságban állott öfélése XIV. Lajos fenséges Napkirállyal, ki ügyünket nagy lelkeséggel támogatta, s ki szövetségesünké vált a Habsburg-elyomás elleni küzdelemben. Az örökösödési háború eleje a mi malmunkra hajtotta vizét, és már Bécs elfoglalása is kilátásba helyeződött. Azonban az események nem alakultak kedvezően szövetségünknek. Fortuna elhagyott

minket. 1704-ben a höchstadi csatában lesújtó vereséget szenvedett a francia sereg, mely rányomta bélyegét azon szabadságharc sorsára is. Ezen az sem segített, hogy ugyanezen évben erdélyi fejedelemmé választattam, és a Kuruc Állam is az én kezem alatt állott. Ezek után hiába volt jelentős létszámfölényünk Trencsénnél és Romhányynál, a tisztjeink felkészültsége és felszereltségük a nyomába sem ért a tapasztalt, modern harcászati eszközöket birtokló császári katonakénak. Számos huzavona, tárgyalás zajlott le a megegyezés ügyében, de egyik sem kecsegtetett sikerrel. Még ideig-óráig reménykedtem a Napkirály támogatásiban, de a höchstadi vereség után kétségtelen volt, hogy előbb-utóbb támogatása megszűnik. Ez be is következett az 1709-es esztendőben. Az egyetlen lehetséges szövetségessé I. Péter orosz cár vált, és én el is utaztam lengyel földre, hogy találkozam véle, de egy engedetlen, alantas generálisom miatt az egész együttműködés dugába dőlt. A szatmári béke ezennel megkötöttet, és a majtényi síkon 1711-ben hadaim végleg letették fegyverüket és megadták magukat a Habsburg-párti Pálffy Jánosnak. Nagy szerencsémre a legközelebbi kedves és hűséges barátaim minden vagyonukat, címüket, tisztségüket hátrahagyva még a száműzetésben is vállalják sorsomat, holott az amnesztia mivoltából kifolyólag ők is részesülhettek volna a Habsburg kegyelemben. Így hát együtt raboskodunk itt, a tündöklő tenger kéklőn csillogó látványával ablakunkban. Szabadságharcunkat mindennemű hivalkodás nélkül, bizonyossággal állíthatom, még sokáig emlegetni fogják unokáink. Emlékezetükben fog tovább élni atyáink, anyáink hősiességei és a néptudat, mely őseik véres önfeláldozása révén hullt ölükbe. A történelem rö-

gös útvesztői kifürkészhetetlenek, azonban egy dolog kétségbevonhatatlan. Mi, kedves barátaim, történelmet írtunk. Törekvéseink habár kudarcba fulladtak, mégis elismerést kivívó eredményeket hordoztak árnyékukban. Az első évtizedek keménynek bizonyultak, de már érződik a változás szele. Azok, akik részt vállaltak az felkelésben és hűséget esküdtek a Habsburgoknak, általános amnesztiában részesültek. Drága katonáim, a kurucok és feljebbvaló főuraik az elkobzott birtokokaikat is visszakapták. Ráadásul az általam kiadott jobbágyi kiváltságok megtartását is megígérték a német ajkú Habsburgok. A vallás ügyében a köztudottan katolikus és kompromisszumot nem ismerő uralkodóház a protestáns vallások szabad gyakorlását is beléfoglalta az szatmári békébe. Ezért hát miért is lenne ok és való a kuruc felkelés folytatására? A legtöbb katonám érzelmei vegyesek. Régről szerzett sérelmeik még ugyancsak éles tuskaként szúrják szívüket, de ezzel egyidejűleg saját lelkikkel is csatáznak. Márpedig egy kétfrontos háborút vívni egyet jelent az önnön kardodba dőléssel. Nem áll módomban hibáztatni derék katonáimat. Most mondja meg, hogy is tudnám őket okolni? Megannyi harcot túléltünk együtt, akár az élvonalon, akár a politikában. Az Úr rá a tanúm, e naplóban csakis az igaz tükörképet nyújtom érzéseimről. Azonban nem sok irgalomra számíthat a hússomba mérgezett törjét belemártó áruló Júdás, Károlyi Sándor. Már a legelején kétesnek tűnt nekem pálfordulása, mely alatt labancból hirtelen kuruccá lett. Az eset majd oly nevetség tárgya, mint mikoron valaki bort iszik, de vizet prédikál. Ráadásul amikor még azon nemes célért elkezdett beláthatatlan harc csak gyerekcipőben járt, alig nagyobb létszámmal, mint húsz zászlóaljnyi ember, ellenünk uszította a Habsburg

kutyákat és Dolhánál általa szenvedtük el az első vereséget. Úgy vélekedem, csapatainkat akkor fertőzte meg a mételey, amikor ő belépett mesterelméink közé. Ő és az átkozott Pálffy az oka a szabadságharc bukásának, mely miatt még halálom után is visszatérnék én kísérteni, ha úgy adódna. Vannak más példák is, kik hűsége és odaadása nélkül ma nem ülhetnék itt, ezeket a szavakat írva. Nem is említve, hogy az ily barátokról többet illik szólni, így el is kezdém írni őket. Az említett Bercsényi és neje, Csáky Krisztina, Forgách Simon, Esterházy Antal és még sokan mások, kik neveit oly hosszadalmasan sorolhatnám, hogy a fél éj rámenne leírásukra. Még egy kedves barátimat említenem szükségeltetik, kinek egy nagyon aranyos és szívemnek kedves mondása néha-néha felvidítja borús kedvemet, amikor csak eszembe jut. Mikos Kelemen e drága hazafinak neve, és a következő szavakat mondotta egyik alkalommal, mikor megkérdeztük, hát mily okból folyólag jött utánunk: „énnekem semmi okom nem volt hazámból kibujdosni, csak az, hogy nagyon szerettem a fejedelmet”. Tehetséges pennaforgató a filkó, azt meg kell hagyni. Ő a legfiatalabb tagunk, ezért reménykedem, hogy mihamarabb talál más korabeli társaságot. Mi sem élünk örökké. Bár nincs rá garancia, de remélhetőleg visszatér majd egyszer a Hátrahagyott Földre.

Az mai nap bejegyzése meglehetősen terjedelműt bocsássák meg, be hát mely szerzet ne lenne érzélgős egy ily cudar napon! Már tizedik évét tapossuk száműzetésünknek, és az magyar föld újbóli viszontlátása kilátástalannak bizonyul. Itt állok talpig fegyverzetben, de hadaim nélkül annyit ér akaratom, mint egy lengedező fűszál viharos szél ellenében.

Tóth Janka

IRODALMI HÁZIVERSENY

Májusi forduló

BEADÁSI HATÁRIDŐ: 2022. MÁJUS 23.

I. Innen-onnan (17 pont)

1. Mi az enklávés ország?

Teljesen körbezárja egy tenger, óceán

Teljesen körbezárja egy másik ország

Ugyanazt a nyelvet beszélő országok veszik körül

2. Melyik állat ismeri fel magát a tükörben?

A csimpánz, a delfin, a papagáj

3. Mi a politetrafluoretilén, más néven DuPont?

Rozsdamentes acél, teflon, titánbevonat

4. Hova zárják be a tudósokat Dürrenmatt *A fizikusok* című drámájában?

Börtönbe, elmegyógyintézetbe, egy úrhajóba

5. Milyen a lakonikus szöveg?

Bő lére eresztett, csapongó, tömör

6. Mit kell tenni a sótartóba, hogy a nedvesség miatt ne tapadjon össze a só?

Mákszemeket, rizsszemeket, tökmagot

7. Mi a kamilla népies neve?

bubulyka, nemes pipitér, orvosi székfű, szüzekanyja

8. Észak Velencéje – melyik várost nevezik így?

Amszterdam, Brugge, Szentpétervár

9. Melyik város nem a Duna–Tisza közén található?

Baja, Kalocsa, Komárom

10. Melyik város nem a Dunántúlon található?

Gödöllő, Tatabánya, Veszprém

11. Melyik település nem a Balaton-felvidéken található?

Fonyód, Nagyvázsony, Tapolca

12. Melyik megyénk van a legdélebbre az alábbiak közül?

Fejér, Tolna, Vas

13. Hol található az M7-es autópálya?

A Duna-Tisza közén, a Dunántúlon, a Tiszántúlon

14. Hány olyan megyénk van, amelynek neve három szóból áll (a megye szót nem beleszámítva)? 2 3 4

15. Melyik a helyes?

Vízipisztój Vízipisztoly Vizipisztoly

16. Csipkerózsika, Hamupipőke, A szétáncolt cipellők - Ki(k)nek a meséi?

La Fontaine Andersen Grimm testvérek

17. Milyen magasan szállnak a normál utasszállító repülőök?

5-6 km-es magasságban 9–11 km-es magasságban 15 km feletti magasságban

18. Nicolas Appert volt a konzerv feltalálója. Mikor készült el az első, tartósításra alkalmas konzervdoboz?

18. század végén, 19. század végén, 20. század elején

19. Ki volt Ferencsik János?

Zeneszerző, Karmester, Zongoraművész

20. Mikor volt a woodstocki fesztivál?

1969. augusztus 15-18.

1968. augusztus 15-18.

1970. augusztus 15-18.

21. Raderfordium, Nihónium, Oganesson. Mik ezek?

A periódusos rendszer új elemei Csillagképek Kagylók alosztályai

22. Hol található a Csomád-vulkán?

Szlovákiában, a Gömör-Szepesi-hegységben

Magyarországon, a Balaton-felvidéken

Romániában, a Keleti-Kárpátokban

23. Honnan származik a Magyarországon szinte mindenhol ültetett muskátli?

Dél-Európa Dél-Amerika Dél-Afrika

24. Mióta tartanak hazánkban érettségi vizsgát?

1851 óta 1867 óta 1872 óta

36. 11. Kit tisztelhetünk a niklai remetében?

Berzsenyi Dániel Batsányi János Bessenyei György

25. Richter Gedeon – tudod, miről híres?

Ő alapította az első magyarországi gyógyszergyárat

Ő a Gedeon bácsi című sláger ihletője

Ő alapította a Richter Cirkuszt

A Richter-skála névadója (földrengés erőssége)

26. Hol nyílik a borvirág?

A befagyott ablakon Egy lugasban Az orron

27. Hol tevékenykedik egy esküdtszék?

Rendőrségen Bíróságon Iskolában

28. Ingás ütemmérő neve?

Taktonóm Metronóm Taktográf

29. A központi hatalom hiánya, zűrzavar, fejtelenség.

Monarchia Anarchia Autarchia

30. Csuklópánt másképpen.

Zsindely Zsenír Zsanér

31. Ki volt a fehérek közt egy európai?

Heinrich Mann Klaus Mann Thomas Mann

32. Mi az olimpia jelszava?

Fő a részvétel! Gyorsabban, magasabbra, erősebben! Tüzet szüntess!

33. Mi Daniel Defoe hőséneke neve?

Bobby Robynson Robynson Crusoe Steve Robynson

34. Hogy hívják a pingpongasztal szélén megpattanó labdát?

Pörcsi Pattantyú Cusza

II. Találmányok és magyar feltalálók – Kinek a nevéhez fűződnek? (10 pont)

1. Porlasztó

Just Sándor, Hanaman Ferenc, Bródy Imre

Bánki Donát és Csonka János

Mihályi József és Riszdorfer Ödön

2. Filmfelvevőgép

Mihályi József, Vedres András, Mihály

Dénes

3. Holográfia

Eötvös Loránd, Jedlik Ányos, Gábor

Dénes

4. Golyóstoll

Ganz Ábrahám Bíró László József

Szilárd Leó

5. Világvevő rádió

Korda Dezső Galamb József Bay

Zoltán

6. Gázok cseppfolyósítása

Gestetner Dávid Mechwart András

Freud Mihály

7. Villamosvasút és fázisváltós

villamosvontatás

Szwarcz Dávid Kandó Kálmán Kiss József

8. Félautomata fényképezőgép

Mihályi József és Riszdorfer Ödön

Tihanyi Kálmán

Magyar László és Csefkó Pál Tamás

9. Az űrhajózásban alkalmazott térgeometria

Lindmayer István Gellért Károly Bolyai János

10. Részecskegyorsító

Simonyi Károly Jendrassik György

Kruspér István

III. Nézzünk egy kis illemtant (10 pont)

1. A férfi vagy a nő nyújt kezét először kézfogáskor, ha nincs köztük rangbeli különbség?
A férfinak kell kezét nyújtania ilyenkor.
Mindig a nőnek kell először kezét nyújtania.
Az nyújt először kezét, aki a beszélgetést kezdeményezi
2. Étterembe ki lép be először?
Mindegy ki megy előre
A nőt minden körülmények között előre kell engedni
Az étterembe először mindig a férfi lép be
3. Ki kóstolja meg először a palackozott bort a rendelés után az étteremben?
Mindig az kóstolja meg, aki rendelte, majd miután ő jóváhagyta, a pincér tölt a többi vendégnek is az asztalnál.
Az asztal legidősebb hölgytagjának kell megkóstolni
Mindenkinek egyszerre töltenek az asztalnál
4. A férfi, látásból ismerős hölgygel kezdeményezheti-e a tegeződést?
Nem, mindig a nő kezdeményezi a tegezést
Igen, a férfinak kell kezdeményezni a tegezést
Miért ne?
5. Páros vagy páratlan számú virágot illik ajándékozni?
Mindenképp páros számú virágot ajándékozunk
Mindenképp páratlan számú virágot ajándékozunk
10 száll virág felett nincs ilyen szabály
6. Hogyan jelezheted az étteremben a felszolgálónak az evőeszközökkel, hogy végeztél az étkezéssel, és elégedett voltál az étellel?
A kést és a villát a tányér jobb oldalára kell ekkor helyezni szorosan egymáshoz zárva, párhuzamosan.
A kést a tányér bal oldalára, a villát pedig a jobb oldalára kell helyezni az asztal szélével párhuzamosan.
A kést és a villát a tányér jobb oldalára kell helyezni, egymástól egy kissé nagyobb távolságra.
7. Kinek illik először köszönni, aki belép a helyiségbe, vagy aki bent van a helyiségben?
Akik már ismerik egymást
A legfiatalabbnak kell először köszönnie
Mindig az köszön először, aki érkezik
8. Amikor üzleti, hivatalos ügyben telefonálsz, hány csengést illik megvárni, ha nem veszi fel a másikat?
Nyugodtan csörgethetsz addig, amíg a telefon engedi
Erre a helyzetre nem vonatkozik illemszabály.
Öt csörgés után illik letenni a telefont, és később próbálkozni, vagy várni a visszahívásra.
9. Mit jelent az internetes kommunikációban, ha valaki csupa nagy betűvel ír?
Bekapcsolva hagyta a CAPS LOCK-ot
Kiabál.

Titkot árul el.

10. A hívó vagy a hívott félnek illik befejeznie a telefonbeszélgetést?

Aki előbb megunja

A hívónak

A hívottnak

IV. Zenei kérdések (10 pont)

1. Johann Sebastian Bach idejében melyik napon hallhatták a lipcsei hívek a passiókat?

Nagycsütörtök Nagypéntek

Húsvétvasárnap Húsvéthétfő

2. Ki írta a „Nagy orosz húsvét” című nyitányt?

Nyikolaj Rimszkij-Korszakov Pjotr Iljics Csajkovszkij

Alekszander Glazunov Dmitrij Sosztakovics

3. Melyik zeneszerző hányadik szimfóniájának alcíme a „Feltámadás”?

Johannes Brahms: IV. szimfónia

Anton Bruckner: III. szimfónia

Gustav Mahler: II. szimfónia

Ludwig van Beethoven: VIII. szimfónia

4. Az 1600-as években keletkezett Gregorio Allegri „Miserere” című motettája, melyet Rómában, a Sixtus-kápolnában a húsvéti ünnepek alkalmával nagyszerdán és nagypénteken adtak elő, és melynek kottáját féltve őrizték, egészen addig, amíg egy 14 éves kisfiú hallás után le nem jegyezte. Ki

volt ő?

Giacomo Puccini

Wolfgang Amadeus Mozart

Antonio Salieri

Antonio Vivaldi

5. Melyik opera része a híres „Nagypénteki varázs”?

Puccini: Tosca

Mozart: Don Giovanni

Wagner: Parsifal

Verdi: Don Carlos

6. Joseph Haydn „Krisztus utolsó hét szava a keresztfán” című művét a spanyolországi Cádizban mutatták

be, és még Haydn életében az előadói apparátus tekintetében több verzió is készült belőle. Milyen apparátusra született az eredeti mű?

zenekarra kórusra és zenekarra

zongorára vonósnégyesre

7. Georg Friedrich Händel híres „Halleluja” kórustétele melyik oratóriumában hallható?

Júdás Makkabeus Izrael Egyiptomban

Salamon Messiás

ÉN ÉS A DELFINEK

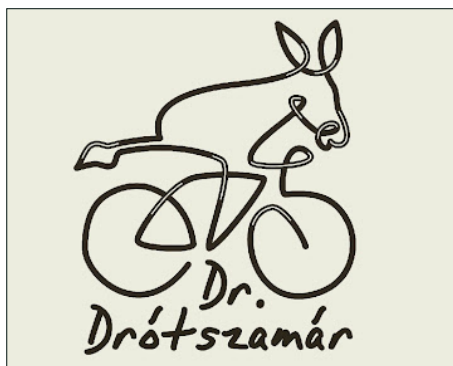
Mikó Barnabás (Azúr) beadott egy novellát a TETT mesepályázatra. És bár díjat nem nyert, egy kötetben megjelentetik az írását. Az ő beleegyezésével olvasható a Poligráfban is.

Ez a történet arról szól, hogyan is lettem a delfinek védelmezője, a vízi emlősök életének szakavatott ismerője, mára már világhírű állatorvosa. Harderwijkben nőttem fel a 2040-es években, ami Hollandiában található. A városunk nem túl nagy, de sokan ismerhetik a delfináriumunkról. A szüleimmel éltem itt együtt egy szép csendes házban. A szüleim a delfináriumban dolgoztak, anya gyógypedagógus és delfinekkel tartott hidrotériát, apa pedig az intézmény meteorológiai csapatának tagjaként fontos feladatot látott el. Mivel az előző iskolámban nehezen illeszkedtem be az osztályomba, ezért a szüleim úgy döntöttek, hogy egy Montessori iskolába iratnak be, ami egy a sok nem állami iskolatípus közül. Az iskola inkább arra fókuszált, hogy mi-
ben vagyunk jók, és ahelyett, hogy mindent elmagyaráztak volna, a tanárok segítettek és támogattak abban, hogy mi jöjünk rá dolgokra. Ez a módszer egy részről nagyon, jó mert elég laza. Más részről meg egy olyan gyerekek, mint amilyen

én voltam, aki szereti a rendet, és neheze-
re esik a lazaság, az elején nagyon furcsa és kiszámíthatatlan volt.

Minden pozitív változással szemben, én 15 éves koromra azt hittem, nemso-
kára begolyózik, ebben a városban minden a delfinekről szólt, még a csapból is ez folyt. Szó szerint: a városi polgármester és briliáns tudósai kitalálták, hogy hogyan tegyenek kémiailag elbomló delfin feliratos vitaminyócskákat az ivóvízbe. Egyéves korom óta mást se hallgattam, csak a delfinek így, a delfinek úgy, meg ritkán a fókákról is beszéltek, de azok anyá szerint rondák. A helyzet súlyossága abban az évben tetőzött, amikor egy iskolai program keretében egy egész nyarat a delfináriumban kellett dolgoznom. A gondozói állásban az volt egyetlen jó, hogy az orkákhöz osztottak be. Ezekhez az állatokhoz csak két diák jelentkezett, mert nagyon veszélyesek, és több rémtörténet is keringett sérült dolgozókról, rémült nyári diákmunkásokról. Így biztos lehettem benne, hogy delfinőrült társaimtól legalább itt nyugtom lesz, és majd csak kihú-
zom ezt a három hónapot a könyveimmel, takarítok, halat pucolok, a kardszárnyú szőrnyekkel meg nem sok kontaktok lett létesítenem. Az is az orkák mellett szólt, hogy anyukám sem ismerte őket jól, ezért nem ontotta róluk az információkat végeláthatatlan órákon keresztül.

Az első napomon azzal a határozott céllal indultam el, hogy mindent megteszek azért, nehogy a közelemben jöjjön valami delfinőrült, avagy a szüleim, ami ebben az

esetben egy és ugyanaz volt. Sajnos egyik számításom sem jött be. Hiába indultam el hajnali négykor, már ott várt rám anyukám és valami örült nőszemély, aki folyamatosan pattogott. Anyát szerencsére sikerült hamar leráznom, nem úgy a lányt, Biankát, aki végig követett a kardszárnyú delfinek medencéjéhez. Belém hasított a szörnyű gyanú, hogy a két „bátor” jelentkező közül ő a másik. Igazam volt, akkor úgy éreztem, nagyon hosszú lesz ez a nyár. Akkor nem is sejtettem, mennyire.

Az orkák tartásának gyökeres megváltozása akkor kezdődött, amikor az ember tengeri térhódítása miatt igencsak romlott a kapcsolatunk a delfinokkal. Nagyon sok orka még a gondozóit is megtámadta, aminek a hátterében sokak szerint a fogságban tartásuk és a rendszeres bemutatók álltak. Minden delfinárium vagy állatkert, ami gyilkos bálnákat akart tartani, rá volt kényszerítve, hogy teljesen átalakítsák nemcsak a medencéket, de a gondozásuk menetét is. Mire én a delfináriumban elkezdtem száműzetésemet, már csak mesterséges lagúnákban lehetett őket tartani, amiknek volt egy biztonságosan elkerített nyílt tengeri része is. A gondozóknak megtiltották a hosszú haját, és minden nemű mutatványt, ami fizikai érintkezést kívánt az állatokkal.

Akkoriban csak egy orkacsalád élt az intézményben, akiket nemrég költöztettek ide, miután befejezték a lagúnájukat. Az orkákat a Jeges-tengerről hozták ide, mert egyre több halászhajó támadtak meg, ami olyan szintre növelte a feszültséget az állatok és a halászok között, hogy sokan módszeresen irtani kezdték őket. A család nem volt túl nagy, mindössze hatfős. Mivel még nem nevezték el őket, ezért a kedvenc könyvemből merítettem ihletet,

és lassan azt vettem észre, hogy a dolgozók is a tőlem hallott neveken szólítják az állatokat. Vezetőjük a legidősebb nőstény, az akkor már nagymama Galandriel volt. Erre az állatfajra jellemző a matriarchális társadalmi felállás. Szinte mindegyikükön sérülések éktelenkedtek, a nagymama hátúszójából ráadásul egy kicsi szigony állt ki. A sérülés hamar feltűnt nekem, ugyanakkor ígéretemhez híven nem fordítottam figyelmet erre az eltérésre, csak az agyam hátuljában motoszkált az információ, mint egy folyton viszkető pont. Egyre jobban idegesített, mert egy hét után Bianka is felfedezte ezt, és folyton erről beszélt, igazából mindenkivel, aki pár száz méteres körzetében volt. Végül a főnököt is megtalálta, aki elmondta, hogy csak hajóval tudták volna megfogni a sérült delfint, de a járművet összehangolt támadásban részesítették az orkák, amitől az elszüllyedt.

Ekkor döntenem kellett, vagy három hónapig hallgathatom Biankát és monológját, vagy keresek megoldást. Eldöntöttem, hogy segítek az állaton, ami nem mutatkozott könnyű feladatnak. A művelethez legelőször el kellett kerítenünk Galandrielt a családjától, ami nem volt egyszerű. Hat napba telt, mire az egyik anyuka, Arwen a nagymamával hagyta a borját, és ekkor a vadászókat hat hajó és egy víz alatti fal segítségével elválasztottuk a vezérüktől (a nagymamától). A változásokat a fal egyik oldalán sem viselték jól, és többször is megrohmozták, majd amikor ez nem sikerült, megpróbálták átugrani, vagy a víz alatt megkerülni. Gyorsan kellett cselekednünk, mielőtt kitalálták volna, hogyan tudnak kicselezni minket. Miután pár altatópisztollyal mozgásképtelenné tettük a térfél ezen oldalán re-

kedtetek, az egyik gondozó, Bianka meg én kicipeltük Galandrielt a vízből. A tárgykioperálása viszonylag egyszerűre sikeredett, mivel volt kéznél állatorvos, akit már órákkal előbb odahívtunk.

A nehézséget az okozta, hogy megakadályozzuk a kötés orka általi eltávolítását. Biankának volt egy csomó ötlete, sőt túl sok is, figyelme viszont sajnálatos módon igen kevés. Ezen két tényező miatt az ötletelés fárasztó volt, és sokáig is tartott. Amíg ő lelkesen magyarázta az ötleteit, amikből mindegyiknek csak a feléig jutott, mi csendben ültünk és bólogtunk. Végül arra jutottunk, hogy kénytelenek leszünk elkülöníteni és folyamatos megfigyelés alatt tartani Galandrielt. A baj csak az volt, hogy a medence, ahova vinnünk kellett, az intézmény másik végében helyezkedett el, és kisebb delfinekre volt méretezve. Eredetileg a Ferrer-szigetekről pár évvel ezelőtt kimentett delfineket szállásolták el benne, de mostanra már új, kültéri medencét építettek nekik.

Emlékszem, akkoriban nagy visszhangja volt a delfin mérszárlásnak, amit az óslakók vadászatnak neveztek. Szerencsére akkorra már egyáltalán nem volt ilyen, olyan kevés nagytestű tengeri állat volt fellelhető vad vizeken, hogy már nem érte meg vadászni őket. Amióta elterjedtek a halfarmok, felborult az óceánok ökoszisztémája, a ragadozó delfinek kiszorultak a természetes életterük-ről, táplálékuk nehezen elérhetővé vált. A legtöbb delfinfaj alkalmazkodott az embeerekhez, sőt az is előfordult, hogy önszántukból delfináriumokba, vagy állatkertekbe költöztek. A városom részben ennek is köszönhetta a hírnevét, mivel a megnőtt vízszint miatt a delfinek is könnyedén be tudtak jutni. Nem ritkaság még mostaná-

ban sem, hogy spontán bemutatókat láthatunk csónakázás közben, még pénzbedobós halautomaták is vannak kitéve az utcákra.

Visszatérve kamaszkorom megpróbáltatásaihoz és Galandrielhez: a szállításhoz szereznünk kellett egy platós teherautót, majd nem kis nehézségek árán az ébredező nagymamát belökdöstük a vízbe. Megegyedtünk, hogy napközben Bianka figyeli, míg este az egyik gondozó és én váltott műszakokban. Így két legyet ütöttem egy csapásra: kevesebb időt kellett a lánynyal töltenem, és nyugodtam olvasgathattam az alvó orka mellett. Rögtön első este rám esett a választás, mert a többieknek mind hirtelen dolguk akadt. Nem örültem neki, hogy külön is megismerkedhettek egy orkával, ráadásul a család vezetőjével. Még azt hihették volna, hogy érdek a dolog. Habár már nem sokáig maradhatott az, mivel az idősebb gyilkos bálnák már nem töltenek be központi szerepet a családban.

Az este eseménytelenül indult, a beteg fel-alá úszkált, és vinnyogáshoz hasonló hangokat adott ki. A hangokat egy applikációval rögzítettem, ami kiderítette, hogy csaknem huszonhatféle összetett hangot hallottam vagy épp nem hallottam. Mivel a cetfélék olyan hangokkal is kommunikálnak, melyek emberek számára nem érzékelhetők. Galandriel viszonylag gyorsan elaludt, ahogy én is, ő a víz felszínén úszkált, én meg fejfelé a szék karfáján szunyókáltam. Arra ébredtem, hogy valaki vizet spriccel az arcomba, pont az etetési időben (később megnéztem az órát), mint kiderült ő volt az, szabályosan felébresztett.

Amikor visszamentem megetetni a többieket, már nem voltak olyan nyugtala-

nok, kicsit úgy tűnt, mintha gyászolnának. Bár még magamnak sem vallottam be, mélyen megérintett szinte emberi reakciójuk, ezért lejátszottam nekik a beteg aznap este készült hang- és videófelvételeit (az

utóbbi véletlen készült). Szerintem megértették, hogy nem halt meg, bár abban nem vagyok biztos, hogy a videót látták is, vagy csak sok képet. A telefonomon véletlenül ott maradt a lagúna partján, az egyik orka kihajolt, és elkezdte pöckölgetni a telefonom képernyőjét, ahogy tőlem látta, majd besöpörte a vízbe. Mivel minden delfináfiumi dolgozónak ütés- és vízálló készüléket biztosítottak, ezért nem estem kétségbe, de azért vissza kellett szereznem a készüléket. Ekkor sok minden átfutott a fejemben: a rémhírek és a veszély, illetve a csekély ismeretem ezekről az óriási vadállatokról. Azonban mégsem hezitáltam sokáig, búvárruhát húztam, és a vízbe merültem. A művelet majdnem az egész délutánt igénybe vette. A vízben megvártam, míg körül úsznak és megismerkednek velem egy picit. Amikor először próbáltam felhozni, finoman félrelöktek, és fel kellett úsznom a felszínre. A sokadik próbálkozásomnál eszembe jutott, hogy ők is – a kutyaéhoz hasonlóan – értik valamennyire az emberi beszédet. Megmondtam nekik, hogyha felhozhatom a telefonomat, hozhatok nekik új üzeneteket. Nem tu-

dom, hogy megértették-e vagy rájöttek, hogy úgyse tudják lejátszani, de az utolsó merülésnél sikerrel jártam. Másnap Galaodriel újabb vizes ébresztése után ígéretemhez híven elhoztam nekik az éjszakai felvételeket. Láthatóan örültek neki, orrukkal böködték a kezemet a lejátszások végén, mintegy ismétlést követelve.

A következő napon kénytelenek voltunk a nagymamát visszaszállítani, mert melankolikus tüneteket mutatott: elkezdte fejével a medence falát ütni, majd mikor ebbe belefáradt, a víz alá feküdt. Csak nehezen tudtuk halakkal és egyéb finomságokkal a vízfelszínre csalogatni, hogy levegőt vegyen. Hiszen a kardszárnyú delfinek emlősök, és nincs kopolyájuk. Eleinte kicsit féltünk, hogy felnyílhatnak a varratai, de miután kibírták az első napot, kicsit megnyugodtunk. Mindennek ellenére a huszonnégy órás megfigyelést továbbra is folytatni akartuk. Aznap az esti műszak kezdetén, Bianka odajött hozzám, és közölte, hogy szeretné elvállalni a műszak felét. Természetesen nem akartam megengedni neki, mondván, hogy biztosan fáradt. Akkor már legalább magamnak bevallottam, hogy szeretem a delfinekkal

töltött privát kis időt, mikor figyelmükben lubickolhatok, és én is megfigyelhetem őket. Hajnali egy lehetett, mire sikerült rábeszélnie, hogy megengedjem, itt maradjon estére, arra az esetre, ha én elaludnék.

Réggel borzalmasan nézett ki, látszott rajta, hogy nem tudott aludni, aminek az lett az eredménye, hogy délután elaludt a lagúna partján, és végre csend lett, vagyis azt hittem. Mert Bianka nemcsak, hogy horkolt, de még csikorgatta is a fogát. Este ki kellett hívnom a mentőket, mert elfehéredett, és nem kapott levegőt. A vész-tartalék lélegeztetőt is fel kellett használnom, eddig soha nem érttem, minek egy delfináriumba lélegeztető gép. Nagy szerencse, hogy amíg a suliban mindenki más a környezetvédelmi önkéntes szolgálatot vállalta, én kórházi segédkezelést választottam. A kórházban eleinte csak sűrűgöttem meg felmostam, de volt egy kedves doktor, aki meglátta, hogy érdekelnek az orvosi dolgok, és sok mindent megmutatott nekem. Így tanultam meg a lélegeztető gép használatát is, ami most igen hasznosnak bizonyult.

Visszatérve Biankára, csak öt percet kellett rajta hagyni a gépen, és fel is ébredt, már arra gondoltam, hogy visszamondom a mentőket, de elájult. A mentősök szerint megmentettem az életét. Reg-

gelre annyira elfáradtam, hogy a parton elaludtam, majd beleestem a vízbe, mire felébredtem, már a víz alján találtam magam. Az állatok finoman becsúztatták a mellső uszonyaikat a hónom alá, majd a vízfelszínre úsztak velem. Amikor rám találtak, megint ki kellett hívni a mentőket, mert ugyan a gyilkos bálnak sikeresen kimentettek a lagúnából, de véletlenül eltörték az egyik bordámat. Pár napig voltam csak kórházban, és szerencsétlenségemre egy Biankával szomszédos szobát kaptam. A lány most sokkal kevesebbet beszélt ugyan, de szülei annyira hálásak voltak nekem, hogy folyton csokival és süteménnyel traktáltak. A velük töltött napok során kiderült számomra, hogy mi is történt azon az estén: Biankának epilepsziás rohama volt, oxigénhiány miatt pedig megsérült a motoros funkciók koordiná-

ciójáért felelős terület az agyában. Ez még számomra is megdöbbentően és ijesztően hangzott.

Pár hétig nem engedtek dolgozni. Az egyik szerdán éppen otthon olvastam, amikor Bianka meglátogatott, és a szokásos szóáradatát rám zúdítva, megköszönte, hogy megmentettem őt azon a bizonyos estén. Nagy nehezen egy másik információt is kihámoztam a mondandójából: egy kérést, hogy kísérem el a terápiára, amit a delfináriumban tartanak. Az elmúlt napok hatására, szülei mozgásterapeutához vitték, ám ő csak akkor volt hajlandó terápiára menni, ha az delfinterápia (mi más) lehet. Nem értettem, miért akarta, hogy elkísérem, de megtettem, mert akkor már nagyon unatkoztam. Ugyan nem vallottam volna be, de hiányoztak a gyilkos bálnák, főleg Galandriel, akit még arra is megtanítottam, hogy jöjjön oda, ha hívom. Amint beértünk az intézménybe, balra fordultunk, majd egyenesen arra indultunk, amerre anya dolgozott, aztán bementünk a medencébe, ahol a terápiát tartotta. Ekkor kezdtem gyanítani, hogy kihez jöttünk, de biztosan csak akkor tudtam, amikor megláttam anyát. A helyzet nagyon kínos volt, én gyorsan elbicegtem a sarokba, majd onnan figyeltem, nem kis viszolygással a dolgokat. Azóta nem szeretem a palackorrú delfineket, amióta kisgyerekként a medencéjükbe estem, és az egyik megharapott.

Első nap csak az állatok etetésével és egyéb teendőkkel foglalkoztak. Azon kaptam magam, hogy egy hét múlva újra ott ülök a medence szélén, és próbáltam leplezni érdeklődésemet anyám munkája iránt. Bianka ehhez jó alibit szolgáltatott, és mivel visszamehettem dolgozni is, így ez is indokolta jelenlétemet a terápián.

Ekkor már Biankát beengedték a delfinhez. A delfin lassan körbeúszta, majd egy kicsit megbökdöste az orrával-csőrével, aztán amint megszokta, anya feladatokat adott nekik: labdák és színes karikák kerültek elő, a lány és a delfin kommunikációja egyre finomodott. Bianka szokásos szóáradata egyre apadt, viselkedése nyugodtabb lett. Mozgása még töredezett volt számomra, olykor ügyetlenül dobta el a labdát, nehezen vette el a karikákat, amiket a delfin visszahozott.

A foglalkozás után visszatértem kedvenc delfinjeimhez. Amikor bementem, az orkák szerintem már várhattak, mert érdeklődve a part közelében köröztek. A főnököm ott várt, és közölte velem, hogy fel kéne készítenem a kardszárnyú delfineket a két hónap múlva esedékes bemutatóra. Nagyon rá voltak izgulva erre, ugyanis pár évvel ezelőtt szinte mindenhol beszüntették ezeket. Az állatprodukciók visszahozása már hetek óta téma volt. A biztonsági okokat kénytelenek voltak figyelmen kívül hagyni, mivel a bemutatókból befolyó pénz nagyban hozzájárult a delfinárium fenntartásához. Ekkorra értettem meg én is, hogy az intézmény milyen hatalmas szerepet játszik ezeknek az állatfajoknak a megmentésében, a beteg vagy fogyatékos emberek terápiájában, és hogy az ilyen helyeknek igenis van létjogosultságuk.

A bemutatóra való felkészülést a szabályzat áttanulmányozásával és a kutatómunkákkal kezdtem el. Az állatokkal való tényleges kontaktusra, csak egy hét felkészülés után tudtam rászánni magam. Persze Bianka már nagyon izgatott volt, de az állapotára való tekintettel ő egyelőre csak nézőként és tanácsadóként vehetett részt a munkálatokban. Minden napot az-

zal kezdtem, hogy szemkontaktust létesítettem a delfinekkal, amitől nagyon hülyén éreztem magam. Amikor már magaménak tudhattam a figyelmüket, jutalmazással megtanítottam nekik az általam választott nevüket: Galandriel volt a vezető, a kisborjút Samunak neveztem el, a hím delfint Frodónak hívtam, a lányok pedig az Arwen, Rozi és Éowyn nevet kapták. Három trükköt tanítottam nekik: labdavisszahozás, szinkronban úszás és rúdátugrás. Az utolsó volt a legnehezebb, amit két hét gyakorlással tudtak csak elsajátítani. A delfinek szeretik a labdákat, mert színesek és könnyen irányíthatók kéz nélkül is, ezt kell feltenni egy rúd végére, ahonnan az állatok lepöckölhetik. Ennek a rúdnak a magasságát kellett egyre növelni, így végül már maguktól is átugrották a képzeletbeli akadályt. A nagyobb feladatok után rendszeresen kaptak halakat, és mindig próbáltam újabb játékokkal fenntartani az érdeklődésüket. Arra, hogy a vízből teremtek velük kapcsolatot, csak egy hónappal a bemutató előtt került sor. Mindenekelőtt elkerítettem Frodót, hogy vele személyesen ismerkedjek meg, mivel a hímek sokkal agresszívbabbak tudnak lenni. Miután beleereszkedtem a vízbe, hagytam, hogy megismerjenek, és napokig csak úszkálgattam közöttük. Minden új lépés előtt először Galandrielt kellett megnyernem magamnak, aki a többiek koordinálásában és bizalmuk elnyerésében már nagy segítségemre volt. A delfinárium dolgozói igencsak csodálkoztak, hogy milyen jól elboldogulok velük. A legegyszerűbb feladatokkal kezdtem, majd mire elérkezett a bemutató ideje, már a legnehezebbekre is könnyen rávettem őket, akár a vízből is.

A nagy esemény előtt, azonban történt

egy sajnálatos eset, Galandriel sebébe beleakadt valami, és nagyon csúnyán elkezdett vérezni, így nem vehetett részt a mutatványokban. A bemutató persze katasztrófálsan sikerült, a figyelmük gyakran elkalandozott, és nem egyszer veszítették el teljesen az érdeklődésüket irántam és a feladatok iránt. A csapatos mozgásuk teljességgel koordinálatlannak bizonyult, és sokszor csak centikkel kerültem el, hogy valamilyen baleset áldozata legyek. Folyamatosan éreztem nyugtalanságukat, bizonytalanságukat, melyet a család vezetőjének távolléte okozott bennük. És bár bennem megbíztak, mégsem tudtam átvenni Galandriel szerepét. A bírók mindennek fényében további két évre megvonták az orkákkal való bemutatók engedélyét, és máig sem adták vissza. Számomra fontos és életre szóló tapasztalat volt, hogy a betanított állatok, akármilyen okosak, és akármilyen jó és biztos kapcsolatuk van a gondozójukkal, attól még önálló élőlények, akiket az ösztöneik, érzelmeik, kapcsolataik és képességeik vezérelnek, és nem bábok, akiket az ember kénye-kedve szerint irányíthat.

Ez a nyár végül egy látványos kudarcral, de a többiek számára láthatatlan győzelmekkel zárult. Bianka kezdett újra régi önmaga lenni, én pedig akaratom ellenére megszerettem ezeket a különös és csodálatos élőlényeket, a delfineket. Édesanyám munkáját is megtanultam elismerni, és sokkal közelebb kerültünk egymáshoz. Általa értettem meg, hogy a jó segítségadáshoz nem elég a szándék, hanem sok-sok tudás és tapasztalat szükséges. Ez és az állatok feltételen szeretete vezetett el ahhoz, hogy most megoszthassam a kedves olvasóval, hogyan kezdődött az állatorvosi pályafutásom.

MENNY ÉS POKOL KÖZÖTT

HIERONYMUS BOSCH REJTÉLYES VILÁGA

Szépművészeti Múzeum 2022. április 9–2022. július 17.

A kiállítás az európai festészet egyik legnagyobb hatású és legemblematikusabb életművét megalkotó németalföldi mester, Hieronymus Bosch (1450 körül – 1516) művészetét mutatja be. A tárlaton, amely nemcsak Közép-Európa valaha volt legnagyobb kiállítása Bosch műveiből és művészetéről, de a teljes nemzetközi múzeumi világot tekintve is az elmúlt fél évszázad egyik legjelentősebb Bosch-tárlata, közel kilencven műalkotással találkozhat a nagyközönség. Bosch különleges világát megelevenítő, a késő középkor szellemi és vizuális kultúráját megidéző tárlaton a németalföldi mester teljes festői életművének közel felét, tíz saját kezű festményt – köztük a bruggei Utolsó ítélet-triptychont, A bolondok hajóját (Párizs, Musée du Louvre), a Királyok imádatát (New York, Metropolitan Museum of Art), a Szent János Patmosz szigetént (Berlin, Gemäldegalerie) vagy az Ecce Homót (Frankfurt, Städel Museum) – állít ki a múzeum. A nagyszabású kiállításra mintegy félszáz köz- és magángyűjteményből érkeztek remekművek. A képek azokat az örök emberi témákat járják körül, amelyeket Bosch oly eredeti módon, enigmatikus képi nyelvezettel fogalmazott meg a művein: az erény és a bűn közötti választás, a hit és az igazság kérdései, a vágyak korlátlan megélése és féken tartása vagy az emberi lét szellemi minőségének kérdése. A mester saját kezű festményei és rajzai mellett a kiállításon az életmű előzményeihez kapcsolódó alkotások, továbbá műhelyének és követőinek legjellegzetesebb remekművei is láthatók.

Bosch kivételes kreativitása és a németalföldi festészetre gyakorolt hatása mindig is nyilvánvaló volt a művészettörténetben, rendkívüli művészetének eredete ma is izgalmas kérdés. Művészetének csodálói újra és újra elgondolkodnak: honnan és miből eredeztethető ez a különös világ?

Noha ma több mint ötszáz év távlatából szemléljük alkotásait, Bosch festményeinek bizonyos részletei továbbra is nyugtalanítóan megfeszítőnek tűnnek. Művei valódi értelméhez közelebb segít, ha ismerjük azokat a műalkotásokat és írott forrásokat, amelyek jelentősen befolyásolták képei gondolatosságát és megformálását. A kiállítás ezért Bosch életművének kiemelkedő munkáit a mester művészi forrásainak – irodalmi és teológiai művek, a franko-flamand és utrechti miniatúraművészet, grafikai lapok, ipar-

művészeti tárgyak – kontextusában mutatja be.

A kiállítás hét szekcióban tárja a nézők elé a németalföldi mester életművét és a korszak művészetét.

A bevezető, Két korszak határán című szekció azt az átmeneti kort – a középkor végét és az újkor küszöbét – idézi meg, melyben Bosch műalkotásai megszülettek: még élt a középkor ördögökben, angyalokban hívó világnézete, ugyanakkor már rendelkezésre álltak a valóságghú ábrázolás azon eszközei, melyekkel Bosch valószínűleg megjeleníthette a túlvilágot és a pokoli látomásokat. A szekció a mestert szülővárosa, 's-Hertogenbosch környezetében mutatja be, ahol élete nagy részét töltötte.

A Bolondok hajója című második egység felidézi, miként látta Bosch saját társadalmát, hogyan ábrázolta az emberi gyengeségeket és bűnöket. A művész különös érdeklődését az emberi természet őszinte ábrázolása iránt olyan nagy hatású művek képviselik, mint a szekció címét is adó Bolondok hajója, a Kőoperáció vagy a Szemfényvesztő Bosch műhelyéhez kapcsolható, legkorábbi változata.

A kiállítás harmadik, Az idők végezte című része Bosch művészetének legerőteljesebb témáját, a túlvilág és a végítélet háttorzongató látomásait mutatja be, olyan fő művek segítségével, mint velencei Accademia Túlvilági látomásokat ábrázoló táblaképei (Az üdvözültek felemelkedése és a Pokolba vezető folyó) vagy a bruggei Utolsó ítélet-triptychon. A táblaképek mellett Bosch saját kezű rajzai érzékeltetik a mester kreatív elméjének szabad, asszociatív szárnyalását: köztük a közelmúltban felfedezett, Pokoli táj (magányújtemény) valamint a bécsi Képzőművészeti Akadémia rajzgyűjteményének Pokoli hajója. Bosch túlvilági jeleneteinek képi forrásait olyan kimagasló festett kéziratok képviselik, mint Clèves-i Katalin óraskönyve vagy Tondal lovag alvilági látomásai.

A negyedik szekció (Szentek élete) a korszak spirituális útmutatásait foglalja össze. Az emberi élet röggös útján haladó keresztény hívő számára a szentek élete példaként szolgált arra, hogy miképp lehet megküzdeni a démonokkal, azaz hogyan maradhat a hit sziklaszilárd a sötétség és a megpróbáltatások idején is. Bosch minden bizonnyal jól ismerte a szentek életét, történeteik gyűjteményét; kompozícióit azonban szokatlan részletekkel egészítette ki. Újításait olyan fő műveken mutatjuk be, mint a Keresztelő Szent János a pusztában, Szent János evangélista Patmosz szigetén, vagy a gyermek Jézust hordozó Szent Kristóf. A legnépszerűbb középkori szent, Remete Szent Antal életéről Bosch több kompozíciót is készített, közülük legjelentősebb a lisszaboni Szent Antal-triptychon. Ennek legkvalitásosabb másolatát, melyet a kiállítás alkalmából Budapesten restauráltak, a mű egyik irodalmi forrása, a boszorkányüldözés késő középkori kézikönyve, a Malleus Maleficarum (Boszorkányok pörölye) kíséri az Országos Széchényi Könyvtárból.

A Jézus követése szekció két fő témakör, Krisztus földi megtestesülésének misztériuma és a passió köré rendeződik. Itt egymás mellett tekinthető meg a mester stiláris szempontból összetartozó két korai műve, a Királyok imádása és az Ecce homo. A szekció bemutatja II. Nassaui Engelbert gróf óraskönyvét is, kiváló alkalmat nyújtva a miniatúrafestészet hatásának érzékeltetésére Bosch művészetében.

Bosch legnyugtalanítóbb és egyben legismertebb alkotása, a Földi gyönyörök kertje

triptichon – különösen középső táblája – az évszázadok során tudós műértők sokaságát készítette elmélyült gondolkodásra. A műalkotás rendkívüli hírét és hatását jelzi, hogy a 16. században több festett másolat, illetve arany- és ezüstszalakkal átszőtt falikárpit is készült utána. A művet a róla elnevezett szekcióban a madridi Escorialban őrzött lenyűgöző méretű és szépségű falikárpit, valamint a legkorábbi és legkvalitásosabb festmény-másolat segítségével idézzük meg. Bosch remekművét a kiállítás a késő középkori vizuális kultúra kontextusában mutatja be, többek között az udvari művészet, a korabeli festett kéziratok, a grafikusművészet és a tárgykultúra segítségével.

A befejező szekció Bosch művészetének széles körű hatását tárja a látogatók elé, mely nemcsak kortársait és az új művészgenerációkat érintette, de a következő évszázadban is meghatározta a németalföldi festészet fejlődésének irányát. Bosch alkotásait – leginkább ördögöket, démonokat ábrázoló műveit – nemzedékek másolták és tették elérhetővé széles körben a gyűjtők számára. Bosch nagy sikerű követői, többek között Jan Mandijn és Jan Wellens de Cock alkotásai mellől nem hiányozhatnak a sokszorosított grafikák sem, mindenekelőtt Alart Du Hameel grafikái lapjai, valamint id. Pieter Bruegel Bosch stílusában készült kompozícióinak metszet-változatai, amelyek ugyan-csak komoly szerepet játszottak a „Bosch-örökség” 16. századi kialakításában.

Forrás: https://www.szepmuveszeti.hu/kiallitasok/menny-es-pokol-kozott-hieronymus-bosch-rejtelyes-vilaga/?gclid=Cj0KCQjwyMiTBhDKARIsAAJ-9Vsb5j8yK7QNqNF7hIIPFrtMWFjNQSCulWL9BpD2J5MtpKlylbQxjDQ0aAnwxEALw_wcB

MÁSIK SZÍNHÁZ

Bálint Bálint Marcell - Parti Nagy Berta

FELSZABADULÁS

Hans Christian Andersen A császár új ruhája című meséjének nagyon átíratva

Királynő Szabó Maja
Tilde, mesterember Gulácsi Júlia
Sybil, mesterember Nagypál Kíra
Aljoska, bárány Maros Rozália
Pavlov, tudós Kárpáti Soma
Günter, takács Tóth-Pászka Bonifác
Maruya, szakács, Günter felesége Szaniszló Ágnes
Olenka, a gyerekekük Kárpáti Csenge
Abellóna, főnövér Somos Paula
Borisz, vadász Schneider Mihály
Igor, biztonsági őr Mucsi Nimród
Poszogyin, gondnok Fülöp Dániel
Ilze, szobalány Vámos Nóra
Kirkegárd néni, kertész Kétyi Luca
Varázstükör, a tükör Hős Borbála

Fény, hang Traumberger Edith
Mentor Majer Tibor
Rendezés Bálint Bálint Marcell, Parti Nagy Berta

Bemutató: 2022. június 1-jén (szerdán) délután 5 órakor
a Közgazdasági Politechnikum színháztermében (1096 Bp., Vendel u. 3.)

További előadás: június 2-án (csütörtökön) 6 órakor

Jegyet a könyvtárban vagy a masik@poli.hu címen lehet igényelni.

Az előadás 75 perc hosszú.

web: masik.poli.hu | e-mail: masik@poli.hu

GIRO D'ITALIA

Magyarország adott otthont a 2022-es Giro d'Italia országúti kerékpáros-körverseny első három etapjának.

Magyarország eredetileg 2020-ban lett volna házigazdája a Grande Partenzának, ám akkor a koronavírus-járvány miatt a viadalt ősze halasztották és teljes egészében Olaszországban rendezték. A 105. Giro d'Italia 2022. május 6-án rajtolt, és május 8-ig három hazai szakaszon csapott össze a mezőny: Visegrádon, Kaposváron és Balatonfüreden volt az első három befutó.

Május 9-én szünnap, majd május 10-től 29-ig kísérhetjük Olaszország különböző vidékein a versenyt.

Magyarországot három kerékpárosunk, Fetter Erik, Peák Barnabás és Valter Attila képviseli.

A POLIGRÁF MÁJUSI KÉPEI (GRAFIKÁI, FESTMÉNYEI, FOTÓI) A NAGY BICIKLIS ESEMÉNYHEZ KAPCSOLÓDNAK.

Tartalom

Irodalmi díjak.....	2
Rákóczi naplója:.....	4
Borhi Gergő.....	4
Cseke Boldi.....	6
Illés Bali.....	7
Kómarci.....	8
Pálfi Misi.....	9
Bártfai Gida.....	9
Németh Kira.....	14
Grósz Tamara.....	16
Kocsis Lina.....	18
Tóth Janka.....	20
Irodalmi háziverseny.....	23
Mikó Barnabás: Én és a delfinek.....	28
A Bosch kiállításról.....	35
Másik Felszabadulás.....	38
Giro d'Italia.....	39

Aranyköpések

- [Berzsenyi] a szóképek terén nem kímélte az olvasót...
- CsVM ars poeticát folytatott
- Csokonai Vitéz Mihály egy klasszicista stílusú, kinél a barokk és a rokokó elemei még erősen megjelennek révén (!) a klasszicizmus előszelének idején alkotott.
- A verset a költő szimmetriával nyomta tele.
- Berzsenyi Dániel indulatoktól fűtött, érzelemteli személye és stílusa akárcsak a Magyarokhoz I.-ben, itt is tetőpontra lel.
- Nem a rimelés volt a költő célja.
- A Berzsenyitől és az eposzt kedvelő klasszicista kortól megszo-kott elnagyzás
- Csokonai: A vidám természetű próféta (poéta helyett)

*Sok energiát mindnkinek
az év végi hajrához,
majd rengeteg élményt
a nyárra
a szerk.*

A Közgazdasági Politechnikum lapja
Poligraf

A Közgazdasági Politechnikum lapja
Felelős kiadó: Pintér Zsolt

Felelős és tördelő szerkesztő: Jakab Judit
Postacím: 1096 Budapest, Vendel utca 3.

e-mail: jjudit@poli.hu, internet: www.poli.hu, helyi hálózat: P:\poligraf